

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

Rechtspraakbrede toetsing van civiele vonnissen

datum 4 maart 2014
auteur mrs. O.G.H. Milar en J.W. Rouwendal

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding

- 1.1 Doelstelling kwaliteitstoetsing van rechterlijke uitspraken*
- 1.2 Geschiedenis kwaliteitstoetsing*
- 1.3 Reikwijdte en beperking van de toetsing*
- 1.4 Leeswijzer*

Hoofdstuk 2 Beschrijving van het toetsingsproces

- 2.1 Toetsingsformulier*
- 2.2 Werkproces*
- 2.3 Het toetsingsproces in praktijk*
 - Bevindingen toetsingsproces*
 - Ervaringen toetsing - werkproces*
 - Ervaringen toetsing - toetsingsformulier*

Hoofdstuk 3 De ambachtelijke kwaliteit Rechtspraakbreed

- 3.1 Resultaten*
- 3.2 Duiding van de resultaten*
 - Kwaliteit van vonnissen Rechtspraakbreed*
 - Wijze van afhandelen en kwaliteit*
 - Verklarende factoren voor kwaliteit*

Hoofdstuk 4 Conclusie en aanbevelingen: de opbrengst en meerwaarde van de kwaliteitstoetsing

- 4.1 Peer review*
- 4.2 Instrumentarium*
- 4.3 Zicht op kwaliteit*
- 4.4 Professionaliteit*
- 4.5 Communicatie*
- 4.6 Eindconclusie*

Bijlage 1 Projectopdracht

Bijlage 2 Plan van aanpak

Bijlage 3 Toetsingsformulier

Bijlage 4 Toelichting op het toetsingsformulier

Bijlage 5 Protocol verwerking toetsingsformulieren project Rechtspraakbrede toetsing civiele vonnissen 2013/2014

Bijlage 6 Bevindingen over de ambachtelijke kwaliteit van handelsvonnissen - Rechtspraakbrede toetsing 2013

Bijlage 7 Bemensing projectorganisatie

1. Inleiding

In deze inleiding wordt specifiek ingegaan op het achterliggende doel van het toetsen van de kwaliteit van vonnissen, de geschiedenis van de kwaliteitstoetsing en de reikwijdte en beperkingen van de toetsing. Tot slot volgt een leeswijzer.

Dit openbare rapport doet verslag van de rechtspraakbrede toetsing in 2013 van de ambachtelijke kwaliteit van civiele vonnissen. Zowel de bevindingen over en de ervaringen met het proces van toetsen als de uitkomsten van de toetsing komen aan de orde. Opdrachtgever van het project is de Raad voor de rechtspraak (bijlage 1 Projectopdracht). Dit rapport dient, naast het informeren van de beroepsgroep, ook ter informatie van de visitatiecommissie 2014.

1.1 Doelstelling kwaliteitstoetsing van rechterlijke uitspraken

De Rechtspraak acht het van belang zicht te hebben op de kwaliteit van rechterlijke uitspraken. Tevens ziet de Rechtspraak het als haar taak verantwoording over de kwaliteit van rechterlijke uitspraken af te leggen aan de samenleving. Gekozen is om een begin te maken met een kwaliteitstoetsing van civiele vonnissen. Het is de bedoeling dat uiteindelijk in de volle breedte permanente inhoudelijke toetsing van de kwaliteit mogelijk wordt.

De verwachting is dat het begrip kwaliteit door deze toetsing meer concreet en beter bespreekbaar wordt gemaakt binnen de beroepsgroep. Het is een middel om het gesprek tussen professionals over kwaliteit te faciliteren. Immers, de individuele rechter heeft systematische feedback over zijn prestaties nodig voor het in stand houden en verder ontwikkelen van zijn professionaliteit. De waarde van kwaliteitstoetsing zit dus ook in de ontwikkeling van de toetsingscriteria. Aan de hand van deze criteria wordt het begrip 'kwaliteit' door de beroepsgroep nader gedefinieerd. Deze criteria kunnen ook van nut zijn voor het meelesen van vonnissen, de ontwikkeling van cursussen en professionele standaarden.

Voor het toetsen van een vonnis zijn juridische kennis, rechterlijke vaardigheden en kennis van het dossier nodig. Gebleken is dat als deze kennis en vaardigheden aanwezig zijn, de kwaliteitstoetsing relatief weinig tijd kost. Daarom is er voor gekozen om de toetsing te laten uitvoeren door raadsheren die betrokken zijn bij de behandeling van lopende zaken in hoger beroep. Op deze manier is er sprake van peer review én is toetsing op grotere schaal tegen aanvaardbare kosten mogelijk.

1.2 Geschiedenis kwaliteitstoetsing

De wens tot inhoudelijke toetsing komt voort uit de evaluatie van de kwaliteitsvisitatie, gehouden in 2006. Een kritiekpunt vanuit de gerechten op die visitatie was dat de 'echte kwaliteit', te weten de kwaliteit van rechterlijke uitspraken, geen deel uitmaakte van de beoordeling. Uit een inventarisatie door de Raad voor de rechtspraak (hierna: de Raad) over de wenselijkheid en uitvoerbaarheid van een dergelijke toetsing, zagen de meeste gerechten vooral obstakels in de uitvoerbaarheid¹.

De projectgroep Visitatieprotocol 2009² heeft zich vervolgens gebogen over de mogelijkheden voor een kwaliteitstoetsing van rechterlijke uitspraken. De projectgroep is tot de conclusie gekomen dat

¹ Brief Evaluatie Visitatie d.d. 13 maart 2007, kenmerk UIT 10404 ONTW/EK

² Opzet Pilot kwaliteitstoetsing rechterlijke uitspraken d.d. 28-09-2009 van de Projectgroep Visitatieprotocol o.l.v. mr. H.Æ. Uniken Venema.

kwaliteitstoetsing in de vorm van peer review uitvoerbaar is en dat het goed is daarmee op experimentele basis een begin te maken bij een klein aantal gerechten en bij één sector (sector civiel en daarvan de handelszaken). De projectgroep benadrukt daarbij een aantal aspecten. In de **eerste** plaats mogen de uitkomsten van de kwaliteitstoetsing van rechterlijke uitspraken niet worden gegeneraliseerd tot een oordeel over de kwaliteit van de rechtspraak als geheel. Er zijn andere aspecten zoals doorlooptijden en bejegening die niet of slechts zeer ten dele spreken uit de kwaliteit van uitspraken. In de **tweede** plaats gaat het om peer review. De projectgroep acht een zinvolle kwaliteitstoetsing door externen niet mogelijk vooral wegens de vereiste juridisch-technische kennis en de vereiste ervaring met het analyseren van dossiers. De projectgroep vindt het daarom niet bezwaarlijk dat de kwaliteitstoetsing binnen de beroepsgroep plaatsvindt, maar is zich er wel van bewust dat anderen daar anders over kunnen denken. De Rechtspraak moet de kwaliteitstoetsing doen om de eigen prestaties te willen verbeteren en dient daarover uit zichzelf transparant te willen zijn. In de **derde** plaats moet de kwaliteitstoetsing in het teken van een goede beroepspraktijk staan: “meer” is dan niet per definitie beter en juridische finesse mag niet de boventoon voeren boven duidelijkheid en begrijpelijkheid voor de rechtzoekenden.

De Rechtspraak besluit in 2010 tot het houden van een pilot. Er wordt een commissie samengesteld onder leiding mr. P. Neleman, oud vice-president bij Hoge Raad (hierna: commissie Neleman). De commissie Neleman heeft de opdracht om op basis van een steekproef binnen drie rechtbanken een systematiek voor het toetsen van civiele vonnissen te ontwikkelen. In de commissie zitten, naast Neleman, vier rechters, één raadsheer, twee oud-rechters en twee advocaten. De commissie wordt gevraagd het proces en de uitkomsten te evalueren en op basis van haar ervaringen een advies te geven over de wenselijkheid van een eventueel vervolg aan een dergelijke kwaliteitstoetsing. Dit advies wordt opgenomen in een openbare eindrapport.

De commissie Neleman slaagt erin een toetsingskader te ontwikkelen. Onder de met dit kader te toetsen ambachtelijke kwaliteit van een vonnis, verstaat de commissie de mate waarin een vonnis vaktechnisch goed in elkaar steekt, met name leesbaar en helder, niet te lang, consistent, en procedureel en materieelrechtelijk foutloos is, terwijl het uitmondt in een overtuigende en aanvaardbare beslissing. De commissie Neleman concludeert tevens dat de ambachtelijke kwaliteit van een vonnis goed kan worden getoetst, zonder dat de uitkomst van de zaak wordt meegewogen.³ De resultaten van de pilot zijn teruggekoppeld aan de deelnemende rechtbanken. De reacties op het toetsingskader zijn positief en er is bereidheid om de toepassingsmogelijkheden verder te verkennen. Daarbij verdient het volgens de rechters de aanbeveling om het verband tussen de gestelde ambachtelijke eisen en (de indicatoren voor) de juistheid van de eindbeslissing te verduidelijken.

De door de commissie Neleman ontwikkelde methode is echter tijdrovend: twee beoordelaars lezen het dossier van de rechtbank, vullen ieder een uitvoerig toetsingsformulier in, bespreken hun bevindingen met elkaar en komen tot slot ieder met een eigen eindoordeel. De toetsing kostte dan ook gemiddeld zo'n dertien uur per zaak. De vraag is gerezen of het wellicht mogelijk is een werkwijze te ontwikkelen die minder tijd kost, terwijl het goede van de door de commissie Neleman ontwikkelde methode zoveel mogelijk wordt behouden. Het lijkt voor de hand te liggen te onderzoeken of de toetsing misschien zou kunnen worden uitgevoerd door de hoven, die een zaak van de rechtbank waarvan zij het hoger beroep behandelen toch lezen (met name het lezen van het dossier door twee beoordelaars kost veel tijd). In het onderzoek van de commissie Neleman is deze mogelijkheid onderzocht en te licht bevonden. Het door

³ Zie ook de brief van de Raad voor de rechtspraak aan de Presidentenvergadering d.d. 24 februari 2011, kenmerk UIT 3044 ONTW/YT en het verslag van de Presidentenvergadering d.d. 14 maart 2011.

de commissie Neleman genoemde bezwaar – de hoven laten bij de beoordeling van de uitspraak van de rechtbank de in hoger beroep aangevoerde argumenten toch meespelen – valt echter mogelijk eenvoudig te verhelpen.

De Raad en presidenten besluiten in 2012 een tweede (vervolg)pilot te houden in twee gerechtshoven. De opdracht is het ontwikkelen van een breed inzetbare toetsingsmethode voor het toetsen van de kwaliteit van vonnissen, voortbouwend op de werkwijze en toetsingskader die door de commissie Neleman zijn ontwikkeld.

De twee gerechtshoven slagen erin om, voortbouwend op de werkwijze en toetsingskader van de commissie Neleman, een efficiënt toetsingsinstrument en –proces te ontwikkelen. Bij de behandeling van een lopende zaak toetsen de raadsheren de onderliggende vonnissen van rechtbanken op kwaliteitscriteria. Het invullen van het toetsingsformulier kost een raadsheer tussen de 5 en 10 minuten. De projectleiders wijzen ook op de inherente beperkingen aan de toetsingsmethodiek. Zo is ervoor gekozen, om de toetsing praktisch uitvoerbaar te maken, uitsluitend vonnissen te toetsen waartegen hoger beroep is ingesteld. Vonnissen waartegen geen appel is ingesteld, worden dus niet getoetst. Dit brengt mee dat de keuze van de te toetsen vonnissen niet *at random* is. Overigens zijn er, voor zover bekend, thans geen aanwijzingen dat de resultaten van de te toetsen vonnissen geen representatief beeld opleveren van de algemene kwaliteit van vonnissen. Een andere inherente beperking aan de toetsingsmethode is dat de beoordelaar in hoger beroep ook beschikt over de na het vonnis gewisselde processtukken (memorie van grieven, memorie van antwoord). Hoewel in de vragenlijst uitdrukkelijk gevraagd wordt naar een toetsing van het vonnis op basis van de aan de rechtbank bekende stukken, is het niet uit te sluiten dat – onbewust – de later gewisselde stukken toch invloed hebben op de beoordeling. Uit de pilot is echter niet naar voren gekomen dat beoordelaars dit als een probleem hebben ervaren. Ook overigens zijn er geen aanwijzingen dat deze omstandigheid afbreuk doet aan de kwaliteit van de toetsing of de daaraan toe te kennen betekenis. Ten slotte is het onontkoombaar dat persoonlijke voorkeuren of inzichten van de beoordelaars een rol spelen bij de toetsing: een oordeel over de ambachtelijke kwaliteit van een vonnis berust nu eenmaal niet op ‘harde wetenschap’. De verwachting is echter dat er bij de beroepsbeoefenaren een algemeen gedeeld toetsingskader is over de ambachtelijke kwaliteit van rechterlijke uitspraken, zodat het oordeel over die kwaliteit in voldoende mate objectiveerbaar is. Uit de pilot zijn geen aanwijzingen naar voren gekomen dat dat algemeen gedeelde toetsingskader, dat ten grondslag ligt aan het toetsingsformulier, niet (in voldoende mate) aanwezig is of aanvullingen behoeft. Aan het objectiveren van het oordeel over de kwaliteit van het vonnis draagt ook bij dat de evaluatie door de eerste beoordelaar steeds door een tweede beoordelaar wordt gecontroleerd en zonodig kan worden bijgesteld⁴.

De pilot binnen de twee gerechtshoven is een opmaat naar een derde, rechtspraakbrede, pilot. De opdracht is een toetsingsmethode te ontwikkelen die permanente inhoudelijke toetsing van civiele vonnissen mogelijk maakt. Daarbij is de verwachting dat toetsing van de ambachtelijke kwaliteit enkel met het doel zich over die kwaliteit te verantwoorden op weinig draagvlak kan rekenen. Toetsing biedt idealiter ook aanknopingspunten voor het verbeteren van de ambachtelijke kwaliteit. In de rechtspraakbrede pilot is daarom naast het zicht krijgen op kwaliteit en verantwoording naar de samenleving, ook het bevorderen van gesprek tussen professionals over ambachtelijke kwaliteit als doelstelling toegevoegd. Deelopdracht is een kader te ontwikkelen waarbinnen de terugkoppeling door de gerechtshoven aan de rechtbanken over de uitkomsten van de toetsing kan plaatsvinden. Binnen dat

⁴ Rapport Pilot Kwaliteitstoetsing Civiele Vonnissen, mw. dr. R.H. de Bock en dr. L.R. van Harinxma thoe Slooten, december 2012.

kader maakt het gerechtshof afspraken met de rechtbanken uit zijn ressort over de wijze waarop terugkoppeling van de resultaten en verzending van de toetsingsformulieren aan de concipiënten van de getoetste vonnissen plaatsvindt. Voor de wijze van terugkoppeling is een landelijk protocol opgesteld.

De rechtspraakbrede toetsing gaat uit van de in de tweede pilot ontwikkelde formulier, werkwijze en protocol. Op aanbeveling van de tweede pilot wordt het toetsingsformulier getest. De test vindt plaats in het hof Den Bosch door de projectgroep onder leiding van mr. O.G.H. Milar. Dat leidt tot aanpassing van enkele vragen en de schaal van het formulier⁵. Na een rondetafel-bijeenkomst met enkele raadsheren en een laatste bijstelling is uiteindelijk het huidige toetsingsformulier en daarbij behorende toelichting vastgesteld (zie bijlage 1 en 2). Met gebruikmaking van voormelde toetsingsformulier heeft in de periode juni tot en met december 2013 de kwaliteitstoetsing plaatsgevonden (bijlage 2 Plan van aanpak).

1.3 Reikwijdte en beperking van de toetsing

Het project richt zich specifiek op kwaliteitstoetsing van uitspraken in dagvaardingszaken van de civiele sectoren van de rechtbanken. Het gaat om zaken waarin door de gedaagde partij verweer is gevoerd tegen de vordering van eiser en waarin door de sector/team kanton of sector/team civiel van de rechtbank een eindvonnis (waaronder mede te verstaan een deelvonnis) is gewezen. Dit betreft zowel bodemzaken als kort geding zaken. Verzoekschriften, zaken waarin de gedaagde zich niet heeft gemengd en royementen vallen buiten het project.

Daarbij is het vonnis onderwerp van toetsing; niet de individuele rechter. Op basis van toetsing van vonnissen kunnen met andere woorden uitspraken worden gedaan over de ambachtelijke kwaliteit van de rechterlijke uitspraken; niet over de kwaliteit van rechters. Onder 'ambachtelijke' kwaliteit is verstaan:

“de mate waarin een vonnis vaktechnisch goed in elkaar steekt, met name leesbaar en helder, niet te lang, consistent, en procedureel en materieelrechtelijk foutloos is, terwijl het uitmondt in een overtuigende en aanvaardbare beslissing.”

De ambachtelijke kwaliteit van een vonnis wordt getoetst aan de hand van het geschil zoals dat voorlag toen de rechtbank het behandelde. Pas in hoger beroep aangeleverde nieuwe argumenten en vorderingen dienen zoveel mogelijk buiten beschouwing te worden gelaten in de toetsing.

Daarnaast gaat het specifiek om civiele zaken die in hoger beroep zijn aangebracht. Of de kwaliteit van vonnissen waarin geen hoger beroep is ingesteld afwijkt van de kwaliteit van vonnissen waarin wel hoger beroep is ingesteld, is onbekend. Gezien de geconsolideerde jaarrapportage van de gerechten over 2012 wordt, uitgaande van de aantallen op tegenspraak uitgesproken civiele vonnissen en arresten, tegen ongeveer 5% tot 6% van de civiele vonnissen hoger beroep ingesteld⁶. Hierbij wordt aangetekend dat niet van alle civiele vonnissen hoger beroep kan worden ingesteld. Andere kwaliteitsindicatoren zoals bijvoorbeeld doorlooptijd en bejegening blijven bij de kwaliteitstoetsing eveneens buiten beschouwing. Kortom, de uitkomsten zijn landelijk representatief voor de ambachtelijke kwaliteit van

⁵ Schaaf, J. van der, Evaluatie pilot 3 'Rechtspraakbrede toetsing civiele handelsvonnissen', Raad voor de rechtspraak, eindversie: 16-5-2013

⁶ Geconsolideerde rapportage voor de gerechten 2012 (p. 27: Lamicie rechtbanken, realisatie 101, 102, 103 en 301 en p. 30: Lamicie gerechtshoven, realisatie 102 en 103)

civiele vonnissen in eerste aanleg, aangebracht in hoger beroep en met in achtneming van de eerder geschetste inherente beperkingen aan de toetsingsmethodiek.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft de ervaringen met het toetsingsproces weer. In hoofdstuk 3 volgen de resultaten van de kwaliteitstoetsing en de duiding van deze resultaten. Hoofdstuk 4 ten slotte, komt met conclusies en aanbevelingen over de opbrengst en meerwaarde van de kwaliteitstoetsing.

2. Beschrijving van het toetsingsproces

Dit hoofdstuk geeft een beknopte uitleg over het toetsingsformulier en het werkproces van de toetsing. Vervolgens wordt ingegaan op de daadwerkelijke bevindingen en ervaringen met het toetsingsproces bij de hoven.

2.1 Toetsingsformulier

Het volledige toetsingsformulier en bijbehorende instructies staan weergegeven in bijlagen 3 en 4. Het formulier bevat 25 vragen opgedeeld in zeven afzonderlijke onderdelen die hieronder zullen worden toegelicht. Het formulier kent voornamelijk de beantwoordingscategorieën (schaal) slecht/onvoldoende/voldoende/goed. De schaal bestaat dus uit twee negatieve waarden (slecht/onvoldoende) en twee positieve waarden (voldoende/goed).

I Vaststelling van de onbetwiste relevante feiten

In beginsel dient elk vonnis een opsomming van de relevante feiten te bevatten, die tussen partijen als vaststaand hebben te gelden. In dit onderdeel wordt gevraagd naar een oordeel over de kwaliteit van die vaststelling.

II Bewijzen en informatievergaring

Dit onderdeel heeft betrekking op de wijze waarop in het vonnis is omgegaan met feiten, die niet vaststaan tussen partijen, maar die wel relevant zijn voor de beslissing. Daarnaast is gevraagd naar het oordeel over de inzet van deskundigen.

III Comparitie na antwoord

De comparitie na antwoord is een belangrijk moment in de procedure in eerste aanleg: de rechter kan hier inlichtingen vragen aan partijen en helderheid verkrijgen over de inzet van het geschil. Daarnaast dient de comparitie ook tot het beproeven van een schikking, maar dit element onttrekt zich in het algemeen aan de waarneming van de appelrechter en vormt dus geen onderdeel van het oordeel.

V Juridische beoordeling

In dit onderdeel gaat het erom of in het vonnis een juiste juridische beoordeling heeft plaatsgevonden. Beoordeeld moet worden of in het vonnis de juiste rechtsregels zijn toegepast en bovendien of die rechtsregels correct zijn toegepast. Daarnaast wordt een oordeel gevraagd over het hanteren van jurisprudentie in het vonnis.

V Motiveren en beslissen

Een belangrijk aspect van de motivering van een rechterlijke beslissing is dat alle relevante feitelijke en juridische geschilpunten zijn behandeld. In het vonnis moet daar - binnen bepaalde grenzen - op worden gerespondeerd, zodat het vonnis, voor zover mogelijk, aansluit bij het debat dat tussen partijen is gevoerd. Bovendien moet de motivering logisch zijn opgebouwd en mogen daarin geen essentiële elementen ontbreken. Voorts moeten alle onderdelen van de beslissing (het dictum) van een motivering zijn voorzien. Het dictum moet begrijpelijk, volledig, nauwkeurig en niet voor meerdere uitleg vatbaar zijn.

VI Inkleiding van het vonnis/de vonnissen

In dit onderdeel wordt gevraagd naar de 'uiterlijke' kwaliteit van het vonnis. Is het voorzien van een overzichtelijke indeling en opmaak, ook het taalgebruik is aan de orde.

VII Slotstelling

In dit onderdeel wordt gevraagd naar een eindoordeel over de ambachtelijke kwaliteit van het vonnis. Bij de beoordeling mag niet worden meegewogen of de beoordelaar het eens is met de uitkomst van de zaak. Ook is het niet de bedoeling dat de beoordelaar voor zichzelf een optelsom maakt van de beoordelingen van de voorgaande onderdelen I tot en met VI; het gaat om het globale beeld van het vonnis als geheel. Daarnaast wordt nagegaan welk onderdeel van het toetsingsformulier het meest doorslaggevend is geweest bij het eindoordeel over de ambachtelijke kwaliteit van het betreffende vonnis.

2.2 Werkproces

Om uitvoering te geven aan het gehele project is een landelijk projectteam aangesteld, dat ondersteund wordt door de programmasecretaris Kwaliteit en een onderzoeker van de Raad voor de rechtspraak. Bij alle gerechtshoven zijn lokale projectteams ingericht en bij alle rechtbanken zijn contactpersonen benoemd. Deze laatsten zijn verantwoordelijk voor het retourneren van de ingevulde toetsingsformulieren naar de individuele rechter wiens vonnis beoordeeld is (bijlage 7 Bemensing projectorganisatie).

In de toetsingsopzet was voorzien dat in de periode juni tot en met december 2013 door de gerechtshoven in zaken waarin hoger beroep tegen een eindvonnis van de rechtbank was ingesteld - en waarin binnen niet al te lange termijn een eerste inhoudelijke uitspraak kon worden verwacht - een toetsingsformulier en een toelichtingsformulier in het dossier van de zaak werd gevoegd. De vonnissen werden met andere woorden geselecteerd op basis van binnenkomst in die periode.

Ieder toetsingsformulier werd ingevuld door twee (van de drie) raadsheren die de uitspraak hebben gedaan. De raadsheer die de concept-uitspraak in hoger beroep had gemaakt trad op als hoofdbeoordelaar. De raadsheer die de concept-uitspraak vervolgens als eerste mee had gelezen trad op als tweede beoordelaar. De tweede beoordelaar beschouwde het oordeel van de hoofdbeoordelaar en gaf zelf zijn eindoordeel over het vonnis. Ook gaf de tweede beoordelaar aan welk onderdeel het zwaarst woog in zijn eindoordeel. Er is dus sprake van een 'dubbele' toetsing op de kwaliteit van het vonnis.

De opzet was 60 ingevulde formulieren per rechtbank te bereiken; 660 getoetste vonnissen in totaal. De ingevulde formulieren werden vervolgens volgens een protocol (bijlage 5 Protocol verwerking toetsingsformulieren) verstuurd naar de onderzoeker en de contactpersonen bij de rechtbanken. Dit in verband met privacy en gevoeligheid van de gegevens op de formulieren.

2.3 Het toetsingsproces in praktijk

Wat zijn nu de bevindingen en ervaringen met het toetsingsproces? Voor een uitgebreid overzicht van de bevindingen wordt verwezen naar de verantwoording over het toetsingsinstrument in bijlage 6. De ervaringen met het toetsingsproces bij de hoven zijn informeel, zowel mondeling als schriftelijk, teruggekoppeld aan de landelijk projectleider en staan in deze paragraaf weergegeven.

2.3.1. Bevindingen toetsingsproces

Er zijn uiteindelijk 632 vonnissen beoordeeld afkomstig van 11 rechtbanken. De beoordeelde vonnissen zijn in aantal vrijwel gelijk over de 11 rechtbanken verdeeld, met als enige uitzondering rechtbank Overijssel, waarvan 48 vonnissen werden beoordeeld. Van de overige tien rechtbanken zijn 56 à 61 vonnissen beoordeeld.

Van de beoordeelde zaken is het merendeel (85%) tussen 2011 en 2013 door de rechtbanken behandeld. Het betreft zaken op uiteenlopende rechtsgebieden. Zaken betreffende het huurrecht en het arbeidsrecht vormen samen bijna 30% van de beoordeelde vonnissen. Ruim 90% van de vonnissen is door een alleensprekende rechter geweest. Het ging daarbij in ruim driekwart van de zaken om uitspraken in een bodemprocedure.

In totaal hebben er 158 verschillende raadsheren deelgenomen aan de toetsing. De meeste hoofdbeoordelaars (51%) hebben 2 à 5 vonnissen beoordeeld. Opmerking verdient dat 9 hoofdbeoordelaars (7%) ieder 11 tot 18 vonnissen hebben beoordeeld en daarmee verantwoordelijk zijn voor 20% van het totaal aantal uitgevoerde beoordelingen.

2.3.2. Ervaringen toetsing - werkproces

Het is niet geheel gelukt om 60 vonnissen per rechtbank te toetsen omdat niet alle in de dossiers gevoegde toetsingsformulieren zijn ingevuld en geretourneerd door de raadsheren. Hierbij wordt opgemerkt dat tenminste 80 formulieren per rechtbank zijn uitgezet. Redenen voor het niet helemaal bereiken van 60 getoetste vonnissen per rechtbank zijn onder meer: niet alle raadsheren zien het nut van de toetsing in; raadsheren vinden dat toetsing van de ambachtelijke kwaliteit niet tot de taak van de raadsheer behoort; men wil gelet op de werkdruk geen tijd aan het invullen van het toetsingsformulier besteden. Daarnaast vormde het aanvangstijdstip van de toetsing kort voor de zomervakantie een belemmerende factor voor de communicatie en de voortgang. Voorgaande redenen maken dat niet zozeer de lengte van de periode waarin vonnissen getoetst worden, hoeft te worden uitgebreid, maar dat nog beter het belang van deze toetsing met de raadsheren moet worden gecommuniceerd en de toetsing gedurende een aaneengesloten periode kan plaatsvinden.

Uit zowel de bevindingen als de ervaringen van de rechtbanken blijkt dat ook oude vonnissen zijn getoetst. De betreffende vonnissen zijn niet geselecteerd op basis van binnenkomst van het appel maar op basis van behandeling in de toetsingsperiode. Gevolg hiervan is dat circa 15% van de vonnissen is meer dan 2 jaar oud.

Bij sommige beoordelingen zijn meer dan twee beoordelaars betrokken. Indien er sprake was geweest van een zitting, hebben feitelijk alle drie de raadsheren meegewerkt aan de toetsing. In één gerechtshof, waar in alle zaken de drie raadsheren doorgaans bij elkaar komen om de uitspraak te bepalen, is de toetsing voornamelijk op deze wijze gedaan.

Uit de terugkoppeling blijkt dat het is voorgekomen dat de selectie van de te toetsen vonnissen is overgelaten aan de raadsheren zelf. Dit in tegenstelling tot de overeengekomen methode om alle zaken binnen een bepaalde periode mee te nemen in de toetsing. Navraag leerde dat bij de selectie door raadsheren geen selectie op een bepaald type vonnis heeft plaatsgevonden.

De ingevulde toetsingsformulieren zijn door de gerechtshoven aan contactpersonen bij de rechtbanken gezonden. Zij hebben de toetsingsformulieren uitgereikt aan de betreffende rechters. Het uitreiken van de formulieren heeft voor de rechtbanken wel enige administratieve last met zich meegebracht. Die bestond erin dat de rechtbank de envelop waarop ingevolge het protocol (bijlage 5) slechts een zaak- en/of rolnummer is vermeld, in het systeem diende te identificeren als een envelop bestemd voor een

bepaalde rechter. Sommige rechtbanken leverden daarbij ook het vonnis en het arrest aan, hetgeen volgens het protocol niet vereist is.

Tevens werd in de terugkoppeling aangegeven dat het serieus invullen van de formulieren veel tijd kost. De hoeveelheid tijd is echter niet door de raadsheren gekwantificeerd.

2.3.3. Ervaringen toetsing - toetsingsformulier

Uit terugkoppeling van de lokale projectteams is gebleken dat de schaal wat betreft de categorieën 'voldoende' en 'goed' niet altijd op dezelfde wijze is opgevat. Aangezien in de analyse 'voldoende' en 'goed' veelal worden samengenomen tot één positieve waarde, lijkt dit overkomelijk.

De opmaak van het formulier geeft, waar het vragen betreft waarbij naast elkaar staande vakjes met 'ja', 'nee' of 'onbekend' dienden te worden aangekruist, aanleiding tot onduidelijkheid, zo blijkt uit terugkoppeling van de lokale projectteams. Ook uit de bevindingen van de onderzoeker blijkt dat deze vragen minder secuur werden beantwoord. Door de opmaak van de vragen (i.e. vraag 3a., 3b., 7a., 10a., 14a. en 16a.) te wijzigen en de naast elkaar staande vakjes te vervangen door onder elkaar staande vakjes, zouden deze vragen verbeterd kunnen worden.

Voorts blijkt uit terugkoppeling dat het lastig wordt gevonden om een oordeel over ambachtelijke kwaliteit te geven zonder de kennis van het dossier in hoger beroep mee te wegen. Dat geldt ook voor de opdracht aan de beoordelaar om niet mee te wegen of hij/zij het (niet) eens is met de beslissing van de rechter die het vonnis heeft gewezen.

3. De ambachtelijke kwaliteit Rechtspraakbreed

In dit hoofdstuk wordt eerst beknopt ingegaan op de resultaten van de toetsing. Vervolgens worden deze resultaten geduid; allereerst betreft dit de duiding van het eindoordeel over de kwaliteit van vonnissen. Vervolgens wordt aandacht besteed aan het kwaliteitsoordeel onderverdeeld naar de wijze waarop een zaak is afgehandeld. Tot slot worden de doorslaggevende factoren bij de totstandkoming van een oordeel over de ambachtelijke kwaliteit beschouwd.

3.1 Resultaten

Een uitgebreide notitie van de onderzoeker over de resultaten uit de kwaliteitstoetsing is te vinden in bijlage 6. Ook de verantwoording over de steekproef en het toetsingsinstrument zelf, is in deze notitie terug te vinden. Op deze plaats geven we de belangrijkste bevindingen weer:

“De hoofdvraag van het onderzoek is: wat is het oordeel over de ambachtelijke kwaliteit van civiele vonnissen? In 81% van de vonnissen was het eindoordeel positief. ‘Positief’ betekent hier een kwalificatie ‘voldoende’ of ‘goed’.

Tussen de hoofdbeoordelaar en de tweede beoordelaar bestaat behoorlijke overeenstemming over het eindoordeel.

Vonnissen van de civiele rechter krijgen een relatief hoger eindoordeel dan vonnissen van de kantonrechter. Ook het type procedure blijkt ertoe te doen; kort gedingzaken verkrijgen een relatief hoger eindoordeel dan zaken afgehandeld in een bodemprocedure. Kortom, de wijze waarop zaken zijn afgehandeld doet er toe.

Sommige onderdelen in een vonnis tellen zwaarder dan andere voor het eindoordeel over het vonnis. De beoordelaars zien onderdeel V, motiveren en beslissen, als belangrijkste onderdeel bij het eindoordeel. Daarop volgt onderdeel IV, juridische beoordeling. Het eindoordeel op onderdeel V is relatief hoger, dat op onderdeel IV relatief lager dan het gemiddeld totaal eindoordeel.

Een goede score op vraag 13 van onderdeel IV naar ‘de toepassing van de wettelijke rechtsregels’ geeft een grote kans op een positief eindoordeel. Ook vraag 18, naar ‘het behandelen van alle relevante juridische geschilpunten’ is hierin sterk van belang.

3.2 Duiding van de resultaten

3.2.1. Ambachtelijke kwaliteit van vonnissen Rechtspraakbreed

Zoals in de vorige paragraaf is weergegeven wordt in 81% van de getoetste vonnissen de ambachtelijke kwaliteit als ‘voldoende’ of ‘goed’ beschouwd. In 19 % van de gevallen heeft men, in de ogen van collega-beroepsbeoefenaars, in die kwaliteit steken laten vallen. Of hiermee de ambachtelijke kwaliteit van civiele vonnissen aan de maat is, laat zich op grond van dit onderzoek niet beantwoorden. Perfectie (100%) is niet reëel en professionele standaarden worden nog ontwikkeld. Ook ontbreekt vergelijkingsmateriaal, gebaseerd op eerder onderzoek. Wel kan de beroepsgroep op basis van de resultaten bepalen waar het vonnis voor verbetering vatbaar is.

3.2.2. Wijze van afhandelen en kwaliteit

Vonnissen van de sector/team civiel werden gemiddeld genomen kwalitatief beter beoordeeld dan vonnissen van de sector/team kanton. Op basis van de uitgevoerde toetsing kunnen geen uitspraken worden gedaan over de oorzaken van dit verschil.

Ook is er een verschil te zien in het oordeel over de kwaliteit van vonnissen in bodemzaken enerzijds en vonnissen in kort gedingzaken anderzijds, waarbij de laatste hoger worden gewaardeerd. Hierbij dient te worden opgemerkt dat aan vonnissen in kort geding door de wetgever minder hoge eisen worden gesteld. Het is mogelijk dat dit verschil is meegenomen in de beoordeling door raadsheren. Bovendien wordt hier opgemerkt dat in het algemeen de kort gedingzaken door de meer ervaren rechters worden gedaan.

3.2.2. Verklarende factoren voor kwaliteit

De beoordelaars zelf geven aan dat zij de onderdelen ‘juridische beoordeling’ en ‘de motivering en beslissing’ het meest van belang achten bij het bepalen van hun oordeel over een vonnis. Beoordelaars die ‘de motivering en beslissing’ als meest van belang zijnde onderdeel zagen, waren over het algemeen positiever dan gemiddeld in hun eindoordeel. Beoordelaars die de ‘juridische beoordeling’ als meest van belang zijnde onderdeel zagen waren daarentegen juist minder positief dan gemiddeld. Hieruit zou de conclusie getrokken kunnen worden dat een hogere score kan worden bewerkstelligd door meer aandacht te besteden aan de (formulering van) de juridische beoordeling. Dit geldt in het bijzonder voor het punt ‘toepassing van de wettelijke rechtsregels’ (vraag 13), dat een zeer sterk effect heeft op het eindoordeel over de ambachtelijke kwaliteit.

4. Conclusie en aanbevelingen: de opbrengst en meerwaarde van de kwaliteitstoetsing

In dit hoofdstuk worden de conclusies over de kwaliteitstoetsing gepresenteerd. Ook de aanbevelingen voor een eventueel vervolg staan beschreven.

4.1 Zicht op ambachtelijke kwaliteit van vonnissen

Ruim viervijfde van de vonnissen is positief beoordeeld. Hierbij wordt opgemerkt dat indien een vonnis wat betreft de ambachtelijke kwaliteit als negatief wordt beoordeeld, dat niet zonder meer meebrengt dat de beslissing onjuist is. De beslissing kan immers in hoger beroep zijn bekrachtigd. Ook bestaat de mogelijkheid dat vonnissen, waarvan de ambachtelijke kwaliteit als positief wordt beoordeeld, worden vernietigd omdat in hoger beroep door een partij in eerste aanleg gemaakte fouten worden hersteld of alsnog aanvullend bewijs is geleverd of een andere afweging wordt gemaakt. De relatie tussen ambachtelijke kwaliteit en (on)juistheid van de beslissing is niet onderzocht omdat het buiten de opdracht van dit project valt. Bij de duiding van de uitkomsten moet de verzameling waaruit de steekproef is getrokken in acht worden genomen. De uitkomsten zijn representatief voor die verzameling. In andere woorden, de uitkomsten hebben betrekking hebben op 5% tot 6% van de civiele vonnissen waartegen hoger beroep is ingesteld.

4.2 Peer review

Peer review als methode om ambachtelijke kwaliteit te toetsen van een groot aantal civiele vonnissen is mogelijk gebleken. Er zijn immers 632 civiele vonnissen van 11 rechtbanken getoetst door 158 raadsheren bij de vier gerechtshoven in een periode van zeven maanden.

Uit terugkoppeling van de contactpersonen bij de rechtbanken en van individuele rechters blijkt dat zij het belangrijk vinden feedback te ontvangen. Echter niet alle rechtbanken en niet alle rechters zijn er van overtuigd dat feedback op de wijze als in dit project uitgevoerd, de meest aangewezen weg is. Daar staat echter tegenover dat een uitvoerbaar alternatief niet is aangedragen. Immers een andere variant van peer review, waarbij het vonnis van de ene rechter door rechters van een andere rechtbank wordt getoetst, kost veel meer tijd omdat de toetsende rechters zich in de te toetsen zaak en het gewezen vonnis zullen moeten verdiepen. Dit zal ten koste gaan van de tijd die de toetsende rechters hebben voor het maken van uitspraken in zaken waarin hun oordeel wordt gevraagd. Ook is de vraag of hiermee een representatief aantal vonnissen kan worden bereikt. Het laten toetsen door een externe te benoemen commissie kost, zoals blijkt uit het onderzoek van de commissie Neleman, eveneens veel tijd, namelijk dertien uur per zaak. Hierdoor is alleen toetsing van een zeer beperkt (niet representatief) aantal vonnissen mogelijk.

De beperkingen in de huidige toetsingsmethodiek, waarin de selectie uitsluitend bestaat uit vonnissen waartegen hoger beroep is ingesteld, wegen niet op tegen de mogelijkheden die deze vorm van peer review biedt voor het definiëren en verbeteren van de ambachtelijke kwaliteit van het civiele vonnis. Voor het benutten van deze mogelijkheden dient wel, gezien de gegeven terugkoppeling, het instrument van peer review verder ontwikkeld te worden.

4.3 Professionaliteit

De bevindingen van het project kunnen worden gezien als een bouwsteen in de ontwikkeling van professionele standaarden, ook wel aangeduid als eisen van collectief vakmanschap. De rechtspraak dient dus vooral in te zetten op de verdere ontwikkeling van correcte toepassing van de juiste rechtsregels en op voormelde eisen die worden gesteld aan kwalitatief goed motiveren en beslissen. Uiteraard zonder de andere aspecten van ambachtelijke kwaliteit uit het oog te verliezen.

De bevindingen van eventuele periodieke toetsingen kunnen worden gebruikt om te volgen of de rechtspraak erin slaagt zich, met name waar het toepassing van de juiste rechtsregels en goed motiveren en beslissen betreft, te verbeteren.

Het fenomeen van toetsingen kan ook bijdragen aan het verder ontwikkelen van een cultuur waarin het geven en ontvangen van feedback meer dan nu een professioneel gegeven is. Uit terugkoppelingen blijkt dat rechters het op een goede wijze krijgen van feedback belangrijk vinden en dat zij de via een toetsingsformulier verkregen feedback doorgaans als waardevol waarderen. Uit terugkoppelingen blijkt eveneens dat het geven van feedback via het formulier kan worden verbeterd. Bovendien kan aan de hand van de rechtspraakbrede resultaten van de toetsingen het gesprek van de gerechtshoven met de rechtbanken over de kwaliteit van rechtbankvonnissen beter gevoerd worden dan zonder die resultaten. In dat verband kunnen de resultaten van de toetsingen input geven voor professionele ontmoetingen, zoals reflectiebijeenkomsten tussen rechtbanken en hoven.

4.4 Communicatie.

Voor het verkrijgen van een voldoende draagvlak voor het toetsen van civiele vonnissen is gerichte communicatie nodig. Voor de gerechten betreft dat voorlichting aan de raadsheren en rechters over nut en noodzaak van de toetsing, voortdurende informatie over de stand van zaken van de toetsing en terugkoppeling van de resultaten van de toetsing.

De rol van de lokale projectleiders bij de gerechtshoven en van de contactpersonen bij de rechtbanken wordt verschillend ingevuld. De functie dient niet alleen van logistieke aard te zijn, maar dient ook de voorlichting en informatie naar de collega's in het gerechtshof en naar de collega's in de rechtbank te bevorderen. Ook zouden de projectleiders en de contactpersonen een rol kunnen spelen in de professionele ontmoetingen.

4.5 Instrumentarium

Het toetsingsformulier en de toelichting daarop maken voor beoordelaars uitspraken over ambachtelijke kwaliteit van vonnissen mogelijk. Daarbij dient wel de kanttekening te worden gemaakt dat de beoordeling van het vonnis, geabstraheerd van het dossier in hoger beroep en de uitkomst, voor de een aantal beoordelaars een lastige opgave was, waarin zij naar eigen zeggen niet altijd zijn geslaagd. De commissie Neleman heeft echter destijds geconcludeerd dat de ambachtelijke kwaliteit van een vonnis goed kan worden getoetst zonder dat de uitkomst van de zaak wordt meegewogen. Die conclusie wordt door voormelde terugkoppeling niet voldoende bestreden, zodat het uitgangspunt blijft dat een van de uitkomst geabstraheerde beoordeling mogelijk is.

Vonnissen ouder dan twee jaar behoren niet in de toetsing te worden betrokken. De toetsing van deze vonnissen geeft geen actueel beeld van de ambachtelijke kwaliteit. Bovendien is de feedback voor de

rechter niet effectief. Uit de bevindingen blijkt dat 85% van de getoetste vonnissen is geweest tussen 2011 en 2013. Het verdient daarom aanbeveling bij een volgende toetsing geen vonnissen ouder dan twee jaar te laten toetsen.

Thans kan de op basis van eerdere pilots geschatte tijd van 5 tot 10 minuten die een beoordelaar nodig heeft voor het invullen van het formulier noch worden bevestigd, noch ontkracht. In terugkoppelingen wordt aangegeven dat een serieuze toetsing meer tijd dan voormeld vergt. Bij een volgende toetsing zal daarom gemeten moeten worden welke tijd nodig is voor het invullen van het toetsingsformulier. Die tijd zal in de bekostiging tot uitdrukking moeten komen.

Het formulier kan in zijn huidige vorm worden gehandhaafd voor verdere toetsingen. Dat maakt een vergelijking met volgende toetsingen mogelijk. De opmaak van het formulier dient op een aantal plaatsen te worden aangepast, zoals in paragraaf 2.3 staat beschreven.

Het werkproces, zoals neergelegd in het protocol (bijlage 3), behoeft geen bijstelling en kan worden gebruikt voor volgende toetsingen. Wel dient men extra aandacht te geven aan de wijze van selecteren van vonnissen binnen de hoven. Ook zouden, ideaal gesproken, zoveel mogelijk verschillende beoordelaars dienen te worden ingezet voor de toetsing.

4.6 Eindconclusie.

De eindconclusie op grond van het voorgaande is, dat de toetsing van de ambachtelijke kwaliteit van civiele vonnissen, indien zij periodiek wordt herhaald en volgehouden, meerwaarde heeft.

Projectopdracht Rechtspraakbrede toetsing civiele handelsvonnissen

Achtergrond

De Rechtspraak heeft zich tot doel gesteld een methode te ontwikkelen waarmee op efficiënte wijze de kwaliteit van uitspraken van rechtbanken systematisch en periodiek wordt getoetst.

Gekozen is om een begin te maken bij een klein aantal gerechten en bij één sector, de sector civiel en daarvan de handelszaken. Begin 2010 heeft de Raad voor de rechtspraak (hierna: de Raad) opdracht gegeven aan de Toetsingscommissie Civiele Vonnissen (hierna: de commissie Neleman) om een werkbaar kader te ontwikkelen aan de hand waarvan de ambachtelijke kwaliteit van civiele vonnissen van rechtbanken kan worden getoetst. De commissie Neleman is erin geslaagd een dergelijk kader te ontwikkelen. Onder de met dit kader te toetsen ambachtelijke kwaliteit van een vonnis, verstaat de commissie de mate waarin een vonnis vaktechnisch goed in elkaar steekt, met name leesbaar en helder, niet te lang, consistent, en procedureel en materieelrechtelijk voldoet aan de ambtelijke eisen, terwijl het uitmondt in een overtuigende en aanvaardbare beslissing.¹ De commissie Neleman concludeert tevens dat de ambachtelijke kwaliteit van een vonnis goed kan worden getoetst, zonder dat de uitkomst van de zaak wordt meegewogen.²

Het door de commissie Neleman ontwikkelde toetsingskader als beschreven in het rapport Toetsingscommissie Civiele Vonnissen (hierna: het rapport Neleman **bijlage**)³ is positief ontvangen binnen de Rechtspraak. De commissie is erin geslaagd een goed hanteerbaar toetsingskader te ontwikkelen waarmee een genuanceerd en betrouwbaar oordeel kan worden gegeven over de ambachtelijke kwaliteit van een civiel vonnis. Kanttekening is dat de door de commissie aanbevolen werkwijze de inzetbaarheid van het instrument beperkt vanwege de aanzienlijke tijdsbesteding die daarmee gemoeid is⁴.

De Raad en de Presidenten van de hoven hebben daarom besloten tot een vervolg en in 2012 een nieuwe pilot 'Kwaliteitstoetsing civiele vonnissen' (hierna: de pilot) gestart in de *hoven*. Voortbouwend op de werkwijze en toetsingskader van de commissie Neleman is door de hoven een efficiënt toetsingsinstrument en –proces ontwikkeld. Bij de behandeling van een lopende zaak toetsen de raadsheren de onderliggende vonnissen van rechtbanken op kwaliteitscriteria. Het invullen van het toetsingsformulier kost een raadsheer tussen de 5 en 10 minuten (zie rapport Kwaliteitstoetsing civiele vonnissen **bijlage**).

De pilot is de opmaat naar een Rechtspraakbrede toetsing van civiele handelsvonnissen. Dit rechtspraakbrede project is een volgende stap in het streven naar permanente inhoudelijke toetsing. Het is de bedoeling dat in 2013 de gerechtshoven een representatief aantal civiele handelsvonnissen toetsten op vastgestelde kwaliteitscriteria (het ontwikkelde toetsingsformulier). In dit document wordt de opdracht tot dit project geformuleerd.

Doelstelling en scope project

Het project houdt in een kwaliteitstoetsing van een representatief aantal vonnissen van de civiele handelssectoren van de rechtbanken. Aan dit project nemen alle gerechtshoven en rechtbanken deel. Dit leidt tot een oordeel van de gerechtshoven over de kwaliteit van civiele handelsvonnissen rechtspraakbreed.

¹ Het door de commissie Neleman ontwikkelde toetsingskader ziet derhalve niet op andere kwaliteitsindicatoren, zoals bijvoorbeeld de doorloopsnelheid en de bejegening.

² Zie ook de brief van de Raad voor de rechtspraak aan de Presidentenvergadering d.d. 24 februari 2011, kenmerk UIT 3044 ONTW/YT en het verslag van de Presidentenvergadering d.d. 14 maart 2011.

³ Rapport Toetsingscommissie Civiele Vonnissen, P. Neleman en P.J. Neijt, februari 2011.

⁴ Gemiddeld 13 uur per vonnis voor een koppel beoordelaars.

Doelstellingen van het project zijn:

- De ontwikkeling van een toetsingsmethode die permanente inhoudelijke toetsing mogelijk maakt (ter verdere invulling van de interne kwaliteitsfunctie van het gerechtshof en ten behoeve van de externe verantwoording over de kwaliteit van rechtspraak).
- Een externe weergave van de uitkomsten en een conclusie over wat op basis van de uitkomsten en inachtneming van de aard en omvang van de steekproef gezegd kan worden over de ambachtelijke kwaliteit van de getoetste vonnissen.
- Een kader waarbinnen de terugkoppeling door de gerechtshoven aan de rechtbanken over de uitkomsten van de toetsing kan plaatsvinden.

Dit project richt zich uitsluitend op *civiele handelsvonnissen*. Andere typen zaken en sectoren worden (vooralsnog) buiten beschouwing gelaten.

Beoogd resultaat

Het project levert concreet de volgende resultaten:

- Validatie van het toetsingsproces- en instrument die door de gerechtshoven Amsterdam en Den Bosch zijn ontwikkeld.
- Toetsen van minimaal 60 vonnissen *per rechtbank* door de gerechtshoven aan de hand van een vastgesteld protocol en toetsingsformulier. Hierdoor zullen in ieder geval in 2013 rechtspraakbrede uitspraken over de ambachtelijke kwaliteit van de getoetste vonnissen gedaan kunnen worden. Bij het toetsen van minimaal 60 vonnissen per rechtbank *per jaar*, kunnen na 4 jaar representatieve uitspraken per rechtbank gedaan worden. Besluitvorming over jaarlijkse toetsing volgt bij de evaluatie van het project.
- Openbare rapportage over de representatieve rechtspraakbrede uitkomsten en conclusies over wat op basis van de uitkomsten en inachtneming van de aard en omvang van de steekproef gezegd kan worden over de ambachtelijke kwaliteit van de getoetste vonnissen.
- Rapportage aan de visitatiecommissie over de representatieve rechtspraakbrede uitkomsten en conclusies over wat op basis van de uitkomsten en inachtneming van de aard en omvang van de steekproef gezegd kan worden over de ambachtelijke kwaliteit van de getoetste vonnissen. Daarnaast bevat de rapportage een beschrijving en evaluatie van het toetsingsproces.
- Een kader waarbinnen de terugkoppeling aan de rechtbanken door de gerechtshoven kan plaatsvinden. Binnen dat kader maakt het gerechtshof afspraken met de rechtbanken uit zijn ressort over de wijze waarop terugkoppeling van de resultaten en verzending van de toetsingsformulieren aan de concipiënten van de getoetste vonnissen plaatsvindt.

Aanpak

Bovenstaande resultaten zullen op de volgende wijze uitgewerkt worden.

Het landelijke projectteam is verantwoordelijk voor:

- Aansturing van het project en afstemming met gerechtshoven, rechtbanken en Raad.
- Opstellen plan van aanpak 'Rechtspraakbrede kwaliteitstoetsing civiele vonnissen', inclusief onderzoeksopzet en werkwijzeprotocol.
- (Laten) uitvoeren van de kwaliteitstoetsing (inclusief testfase) binnen de gerechtshoven.
- Opstellen openbare rapportage met daarin de weergave van uitkomsten en conclusies over de ambachtelijke kwaliteit van getoetste vonnissen.
- Opstellen rapportage aan de visitatiecommissie.
- Opstellen kader waarbinnen terugkoppeling aan de rechtbanken door de gerechtshoven plaatsvindt.

Het lokale projectteam is verantwoordelijk voor:

- Het leveren van input voor het plan van aanpak.
- Uitvoering van het plan van aanpak, inclusief het toetsen van minimaal 60 vonnissen *per rechtbank* a.d.h.v. het toetsingsformulier en volgens het toetsingsproces.

- Een (schriftelijke) evaluatie van het (lokale) toetsingsproces.

Randvoorwaarden

Onderstaande basisprincipes voor toetsen van vonnissen, zoals beschreven in de pilot kwaliteitstoetsing vonnissen worden aangehouden.

- De ambachtelijke kwaliteit van het vonnis wordt getoetst. Dit is de mate waarin een vonnis vaktechnisch goed in elkaar steekt, met name leesbaar en helder, niet te lang, consistent, en procedureel en materieelrechtelijk voldoet aan de ambtelijke eisen, terwijl het uitmondt in een overtuigende en aanvaardbare beslissing⁵. De juistheid van de beslissing als zodanig blijft dus buiten beschouwing.
- Andere kwaliteitsindicatoren zoals bijvoorbeeld doorlooptijd en bejegening blijven bij de kwaliteitstoetsing buiten beschouwing. De uitkomsten van de kwaliteitstoetsing kunnen dan ook niet gegeneraliseerd worden tot een oordeel over de kwaliteit van de rechtspraak als geheel.
- De toetsing betreft een peer review. Twee raadsheren toetsen het vonnis van een onderliggende rechtbank. De kwaliteitstoetsing vindt binnen de beroepsgroep plaats.
- De kwaliteitstoetsing moet in het teken van een goed beroepspraktijk staan: “meer” is dan niet per definitie beter en juridische finesse mag niet de boventoon voeren boven duidelijkheid en begrijpelijkheid voor de rechtzoekenden.
- De rechter/beroepsgroep herkent de uitkomst van een toetsing als een betekenisvol oordeel over de kwaliteit van zijn werk.
- De raadsheren beoordelen het vonnis/zaak zoals deze erbij stond toen de rechtbank hem behandelde. Eventuele pas in hoger beroep aangeleverde (nieuwe) argumenten en vorderingen worden buiten beschouwing gelaten.
- Het vonnis is onderwerp van toetsing niet de individuele rechter. Op basis van toetsing van vonnissen kunnen uitspaken worden gedaan over de ambachtelijke kwaliteit van de rechterlijke uitspraken niet over de kwaliteit van rechters.

Risico's

- Het toetsingsformulier is in de pilot aanzienlijk aangepast. Het nieuwe toetsingsformulier dient te worden getest en gevalideerd. Er dient rekening gehouden te worden met het feit dat het toetsingsformulier na de testfase wordt bijgesteld. Vonnissen die tijdens de testfase zijn getoetst vallen dan buiten de steekproef. Deze testfase maakt onderdeel uit van het project Rechtspraakbrede kwaliteitstoetsing civiele vonnissen.
- Het invoeren van het toetsingsproces in de organisatie (bij de griffie, bij de raadsheren) verloopt moeizaam, waardoor de planning niet gehaald wordt.
- Het invullen van het toetsingsformulier verwoordt tot een administratieve handeling. De beoordelaars verliezen het doel uit ogen.
- Door de HGK is er onrust binnen de organisaties. Het toetsingsproces komt niet van de grond er wordt geen prioriteit bij het hof aan gegeven.
- Te weinig vonnissen komen tijdens de toetsingsfase bij het hof binnen waardoor representatieve toetsing niet mogelijk is.

Beheersmaatregelen:

Ad 1. De testfase is noodzakelijk. Het risico om de toetsing te laten plaatsvinden met een niet gevalideerd toetsingsformulier is onacceptabel. De kwaliteit van toetsing (en daarmee de aanvaardbaarheid van de uitkomsten en het instrument) hebben in dit project prioriteit.

Ad 2. In het plan van aanpak zal sprake zijn van een fasering en duidelijke monitoring van de voortgang door het landelijk projectteam en de stuurgroep.

⁵ Definitie ambachtelijke kwaliteit uit Rapport Toetsingscommissie Civiele Vonnissen, P. Neleman en P.J. Neijt, februari 2011.

Ad 3. In het plan van aanpak zal bij de voorbereidingsfase expliciet aandacht worden besteed aan het creëren van enthousiasme en commitment bij raadsheren en rechters over deze exercitie.

Ad 4. Een hofpresident neemt plaats in de stuurgroep en is verantwoordelijk voor de afstemming met zijn collega-presidenten (in de hoven).

Ad 5. Er wordt een minimum aantal vonnissen vastgesteld die een representatief beeld mogelijk maakt *rechtspraakbreed*. Mogelijk dat door omstandigheden het niet mogelijk is om per rechtbank minimaal 60 vonnissen te toetsen waardoor een representatief beeld per rechtbank na 4 jaar niet gegeven kan worden. Dat dient dan na afloop van de toetsingsfase te worden vastgesteld.

Communicatie

De landelijke projectgroep maakt in overleg met de afdeling Communicatie van de Raad voor de rechtspraak een plan voor de in- en externe communicatie en de in – en externe publicatie van de rapporten.

Projectorganisatie samenstelling

Rol	Naam
Opdrachtgever	Erik van den Emster
Stuurgroep	Herco Uniken Venema (voorzitter) Fred Hammerstein Eddy Bauw Hofpresident (Herman van der Meer?) Yinka Tempelman (secretaris)
Landelijk projectteam	Voorstel projectleider: Otto Milar Voorstel projectsecretaris: juridisch medewerker rechtbank
Ondersteuning landelijk projectteam	Coördinator Raad: Alice de Kok (programmasecretaris Kwaliteit Rvdr) Onderzoeker Rdvr
Lokale projectteam	Projectleider: (Senior) raadsheer Projectsecretaris: Hoofd Administratie

Rolbeschrijvingen projectorganisatie

Rolbeschrijving stuurgroep:

De stuurgroep ziet toe op de uitvoering van het project, bewaakt de voortgang en adviseert de opdrachtgever. De voorzitter van de stuurgroep zal wanneer hij dit nodig acht overleg plegen met de opdrachtgever. Dit zal hij in ieder geval doen op het moment dat hij risico's of koersafwijkingen waarneemt. In de bestaande stuurgroep neemt een hofpresident plaats. Deze is verantwoordelijk voor de afstemming met zijn collega-presidenten.

Rolbeschrijving landelijk projectteam:

De landelijke projectleider is verantwoordelijk voor de totstandkoming en uitvoering van het plan van aanpak. Hij stuurt de lokale projectleiders in de hoven aan, bewaakt de voortgang en is verantwoordelijk voor het behalen van de projectresultaten. Hij is verantwoordelijk voor een eenduidige toepassing van het toetsingsprotocol en het toetsingsformulier. De landelijk projectleider is ook verantwoordelijk voor het

creëren van draagvlak en commitment bij stakeholders (lokale projectleiders, raadsheren, rechters, griffiemedewerkers e.d.). Indien de landelijke projectleider knelpunten of risico's waarneemt, pleegt hij overleg met de stuurgroep.

De landelijke projectsecretaris assisteert de landelijk projectleider bij het opstellen van en uitvoering geven aan het plan van aanpak. De projectsecretaris bewaakt veranderingen in de documenten en helpt mee met het opstellen van de rapportages.

De programmasecretaris kwaliteit van het bureau van de Raad voor de rechtspraak ondersteunt de landelijke projectleider –indien nodig- in het opstellen van het plan van aanpak, de rapportages en de in – en externe communicatie.

De landelijk onderzoeker zorgt voor een (wetenschappelijk) verantwoord onderzoeksopzet. Daarbij hoort een onderbouwing van de steekproef, validatie van het toetsingsinstrument en een model voor het verwerken en analyseren van de data. De onderzoeker is verantwoordelijk voor het opstellen van de rapportage over de uitkomsten van de toetsing.

Rolbeschrijving lokale projectteam:

De lokale projectleider is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de toetsing van civiele handelsvonnissen in het eigen gerechtshof volgens het plan van aanpak. Indien de lokale projectleider knelpunten of risico's waarneemt, dan neemt hij contact op met de landelijke projectleider. De lokale projectleider is verantwoordelijk voor de evaluatie van het toetsingsproces in het eigen gerecht. Hij wordt in zijn werkzaamheden ondersteunt door een lokale projectsecretaris.

Planning

Hieronder een planning op hoofdlijnen. In het plan van aanpak zal een gedetailleerde planning worden opgenomen.

wanneer	wie	wat
Januari 2013	Stuurgroep	Vaststellen projectplan en –planning
Februari 2013	Raad	Projectopdracht t.k. in Raad en brief aan gerechten
Februari 2013	Landelijk projectteam	> opstellen plan van aanpak inclusief onderzoeksopzet. > lokale projectteams (laten) samenstellen
Februari 2013	Stuurgroep	Vaststellen plan van aanpak door stuurgroep
Maart 2013	Landelijk projectteam en lokale projectteams	Vorbereidingen toetsing > algemene aftrap hoven > toetsingsproces en instrument
April 2013	Landelijk en lokale projectteams	Testfase rechtspraakbrede toetsing
Mei 2013	Landelijk projectteam	Analyse testfase, evt. nieuw toetsingsformulier
Mei 2013	Stuurgroep	Besluit n.a.v. uitkomsten testfase
Juni t/m oktober 2013	Lokale projectteams/beoordelaars	Toetsing van vonnissen
November 2013	Landelijk projectteam en onderzoekers Rvdr	Dataverwerking en analyses
November 2013	Lokale projectteams	Evaluatierapportages toetsingsproces
20 December 2013	Landelijk projectteam	Oplevering conceptrapportages
Januari 2014	Stuurgroep	Advies Raad over projectresultaten

Januari 2014	Raad en db PV	Vaststellen rapportages (extern en visitatiecommissie) en communicatieplan in Raad en db PV
14 februari 2014	Landelijk projectteam	Oplevering definitieve rapportages
Februari 2014 - ?	Gerechtshoven	Terugkoppeling gerechten
17 februari 2014	Landelijk projectteam	Aanleveren rapport aan visitatiecommissie
Februari 2014	Raad	Externe publicatie van uitkomsten

Kosten

Project Rechtspraakbrede kwaliteitstoetsing civiele handelsvonnissen			
	Uren	Kosten	Opmerkingen
Landelijk projectleider	250 uur	21.000 euro	80 uur opstellen plannen 90 uur communicatie + informerende lokale projectleiders + monitoring 80 uur schrijven rapport
Landelijk secretaris	250 uur	10.120 euro	Idem zie boven
Landelijk onderzoeker	199 uur	13.045 euro	40 uur onderzoeksopzet 40 uur analyse toetsing
Lokale projectleider (4)	640 uur	54.000 euro	80 uur per projectleider proces. 40 uur per projectleider monitoring in totaal. 40 uur per projectleider schrijven deelrapport
Lokale projectsecretaris (4)	800 uur	28.000 euro	50 uur proces 50 uur monitoring, 50 gegevens verzameling 50 uur schrijven rapport
Inzet raadsheren (beoordelaars toetsing, 2 per toetsing)	330 uur	27.500 euro	Op basis van aantal vonnissen (660 * 0,25 uur)= 150 * 2
Inkloppen resultaten door administratief medewerker	165 uur	10.320 euro	Op basis van aantal vonnissen (660 * 0,25 uur)
Lay out rapport + drukken		<i>PM</i>	Aantal: 150 stuks
onvoorzien		5.000	
Totaal begroot		168.985	
Totaal budget		170.000	

Plan van aanpak Rechtspraakbrede toetsing civiele vonnissen

datum 5 maart 2013
auteur mr. O. Milar
Versie 05032013

Inhoudsopgave

1	Algemeen	3
1.1	Aanleiding en probleemstelling	3
1.2	Achtergrond	3
1.3	Opdracht aan de projectgroep	4
1.4	Scope van het project	4
1.5	Projectorganisatie	6
1.6	Globaal verloop van het project	7
2	De onderzoeksvragen	8
3	Uitvoering	8
3.1	Communicatie	8
3.1.1	Informeren gerechten voorafgaand aan toetsing	8
3.1.2	Informeren lokaal projectteam	8
3.1.3	Informeren beoordelaars en administratieve medewerkers	9
3.1.4	Tussentijds informeren over de voortgang	10
3.1.5	Informeren gerechten over uitkomsten onderzoek	10
3.2	Werkwijze Testfase	10
3.3	Werkwijze rechtspraakbrede toetsing (beantwoording vragen)	13
3.3.1	Steekproef	13
3.3.2	Selectie van vonnissen	13
3.3.3	Werkwijze	13
4	Evaluatie toetsingsproces	16
5	Rapportage	17
5.1	Werkwijze totstandkoming rapportages	17
5.2	Vervolg project	18

1 Algemeen

1.1 Aanleiding en probleemstelling

De Rechtspraak heeft zich tot doel gesteld een methode te ontwikkelen waarmee de kwaliteit van rechterlijke uitspraken van rechtbanken systematisch en periodiek wordt getoetst. Door middel van toetsing zou een uitspraak kunnen worden gedaan over de ambachtelijke kwaliteit van rechterlijke uitspraken. Het is de bedoeling dat inhoudelijke kwaliteitstoetsing een permanent onderdeel wordt van de visitatie en daarmee van het kwaliteitssysteem van de Rechtspraak.

1.2 Achtergrond

Stap voor stap wordt het instrumentarium ontwikkeld waarmee de Rechtspraak invulling geeft aan de kwaliteitstoetsing van vonnissen.

In 2010 is een begin gemaakt in de civiele handelssector. De Toetsingscommissie Civiele Vonnissen (hierna: de commissie Neleman) heeft een goed hanteerbaar toetsingskader ontwikkeld waarmee een genuanceerd en betrouwbaar oordeel kan worden gegeven over de ambachtelijke kwaliteit van een civiel vonnis. Kanttekening is dat de door de commissie aanbevolen werkwijze de inzetbaarheid van het instrument beperkt vanwege de aanzienlijke tijdsbesteding die daarmee gemoeid is¹.

In 2012 startte een tweede pilot 'Kwaliteitstoetsing civiele vonnissen' (hierna: de pilot) in de gerechtshoven. Voortbouwend op de werkwijze en toetsingskader van de commissie Neleman ontwikkelden de gerechtshoven Amsterdam en 's-Hertogenbosch een efficiënt toetsingsinstrument en –proces². Bij de behandeling van een lopende zaak toetsten de raadsheren de onderliggende vonnissen van rechtbanken op kwaliteitscriteria. Het invullen van het toetsingsformulier kost een raadsheer nu tussen de 5 en 10 minuten. Deze werkwijze maakt toetsing op grote schaal mogelijk.

In 2013 vindt een rechtspraakbrede toetsing van civiele handelsvonnissen plaats (zie Projectopdracht Rechtspraakbrede toetsing civiele vonnissen **bijlage 1**). De vier gerechtshoven zullen een landelijk representatief aantal civiele handelsvonnissen toetsten op de vastgestelde kwaliteitscriteria (het ontwikkelde toetsingsformulier).

In dit document is, conform de projectopdracht Rechtspraakbrede toetsing civiele vonnissen, door de projectgroep een plan van aanpak opgesteld, inclusief onderzoeksopzet en werkwijzeprotocol.

¹ Gemiddeld 13 uur per vonnis voor een koppel beoordelaars. Zie voor het rapport Toetsingscommissie Civiele vonnissen, Intro landelijk>Projecten>Kwaliteit>Pilot Toetsing vonnissen.

² Zie voor het rapport Pilot Kwaliteitstoetsing civiele vonnissen, Intro landelijk > Projecten > Kwaliteit > Pilot Toetsing

1.3 Opdracht aan de projectgroep

Doelstellingen van het project zijn:

- De ontwikkeling van een toetsingsmethode die permanente inhoudelijke toetsing mogelijk maakt (ter verdere invulling van de interne kwaliteitsfunctie van het gerechtshof en ten behoeve van de externe verantwoording over de kwaliteit van rechtspraak).
- Een externe weergave van de uitkomsten en een conclusie over wat op basis van de uitkomsten en inachtneming van de aard en omvang van de steekproef gezegd kan worden over de ambachtelijke kwaliteit van de getoetste vonnissen.
- Een kader waarbinnen de terugkoppeling door de gerechtshoven aan de rechtbanken over de uitkomsten van de toetsing kan plaatsvinden.

Dit project richt zich uitsluitend op *civiele handelsvonnissen*. Andere typen zaken en sectoren worden (vooralsnog) buiten beschouwing gelaten.

Het project levert de volgende resultaten op:

- Validatie van het toetsingsproces- en instrument die door de gerechtshoven Amsterdam en Den Bosch zijn ontwikkeld.
- Toetsen van minimaal 60 vonnissen *per rechtbank* door de gerechtshoven aan de hand van een vastgesteld protocol en toetsingsformulier. Hierdoor zullen in ieder geval in 2013 rechtspraakbrede uitspraken over de ambachtelijke kwaliteit van de getoetste vonnissen gedaan kunnen worden. Bij het toetsen van minimaal 60 vonnissen per rechtbank *per jaar*, kunnen na 4 jaar representatieve uitspraken per rechtbank gedaan worden. Besluitvorming over jaarlijkse toetsing volgt bij de evaluatie van het project.
- Openbare rapportage over de representatieve rechtspraakbrede uitkomsten en conclusies over wat op basis van de uitkomsten en inachtneming van de aard en omvang van de steekproef gezegd kan worden over de ambachtelijke kwaliteit van de getoetste vonnissen.
- Rapportage aan de visitatiecommissie over de representatieve rechtspraakbrede uitkomsten en conclusies over wat op basis van de uitkomsten en inachtneming van de aard en omvang van de steekproef gezegd kan worden over de ambachtelijke kwaliteit van de getoetste vonnissen. Daarnaast bevat de rapportage een beschrijving en evaluatie van het toetsingsproces.
- Een kader waarbinnen de terugkoppeling aan de rechtbanken door de gerechtshoven kan plaatsvinden. Binnen dat kader maakt het gerechtshof afspraken met de rechtbanken uit zijn ressort over de wijze waarop terugkoppeling van de resultaten en verzending van de toetsingsformulieren aan de concipiënten van de getoetste vonnissen plaatsvindt.

1.4 Scope van het project

De Rechtspraak heeft tot doel om op alle rechtsgebieden te komen tot een vorm van inhoudelijke toetsing die rechtspraakbreed en per rechtbank representatief is en een betekenisvol oordeel geeft over de ambachtelijke kwaliteit van de rechterlijke uitspraak. Dit project is een onderdeel van dat grote traject. Dit project bouwt voort op de pilot uitgevoerd door de commissie Neleman in 2010 en de pilot uitgevoerd door mr. Van Harinxma thoe Slooten en mw. mr. De Bock binnen de gerechtshoven s-Hertogenbosch en Amsterdam in 2012.

De scope van dit project is als volgt:

- a) De kwaliteitstoetsing richt zich op de kwaliteit van uitspraken in contradictoire handelszaken van de civiele sectoren van de rechtbanken. Uitspraken van de hoven en

- uitspraken op andere rechtsgebieden komen in een volgende fase aan bod.
- b) De methode van toetsing is peer review. De peers zijn in dit geval de raadsheren in de vier gerechtshoven. De raadsheren toetsen bij de behandeling van een lopende zaak het onderliggende vonnis. Aan deze toetsingsmethodiek kleven enkele inherente beperkingen.
- i. De toetsing is beperkt tot vonnissen waartegen appel is ingesteld. Dit brengt mee dat de keuze van de te toetsen vonnissen niet *at random* is. Overigens zijn er, voor zover bekend, thans geen aanwijzingen dat de resultaten van de te toetsen vonnissen geen representatief beeld opleveren van de algemene kwaliteit van vonnissen.
 - ii. De beoordelaar in hoger beroep beschikt ook over de na het vonnis gewisselde processtukken (memorie van grieven, memorie van antwoord). Hoewel in de vragenlijst uitdrukkelijk gevraagd wordt naar een toetsing van het vonnis op basis van de aan de rechtbank bekende stukken, is het niet uit te sluiten dat – onbewust – de later gewisselde stukken toch invloed hebben op de beoordeling. Uit de pilot is echter niet naar voren gekomen dat beoordelaars dit als een probleem hebben ervaren. Ook overigens zijn er geen aanwijzingen dat deze omstandigheid afbreuk doet aan de kwaliteit van de toetsing of de daaraan toe te kennen betekenis.
 - iii. Het is onontkoombaar dat persoonlijke voorkeuren of inzichten van de beoordelaars een rol spelen bij de toetsing: een oordeel over de ambachtelijke kwaliteit van een vonnis berust nu eenmaal niet op ‘harde wetenschap’. De verwachting is echter dat er bij de beroepsbeoefenaren een algemeen gedeeld toetsingskader is over de ambachtelijke kwaliteit van rechterlijke uitspraken, zodat het oordeel over die kwaliteit in voldoende mate objectiveerbaar is. Uit de pilot zijn geen aanwijzingen naar voren gekomen dat dat algemeen gedeelde toetsingskader, dat ten grondslag ligt aan het toetsingsformulier, niet (in voldoende mate) aanwezig is of aanvullingen behoeft. Aan het objectiveren van het oordeel over de kwaliteit van het vonnis draagt ook bij dat de evaluatie door de eerste beoordelaar steeds door een tweede beoordelaar wordt gecontroleerd en zonodig kan worden bijgesteld.
- c) Het beoordelingskader staat vast en is in een gestructureerde vragenlijst gegoten: het bestaande toetsingsformulier. Het project ontwikkelt dus geen toetsingscriteria. Het bestaande toetsingsformulier wordt wel binnen het project getest. Deze test toetst of het formulier hanteerbaar is voor de beoordelaars en bruikbare data oplevert voor de onderzoekers. Mogelijk dat de test tot aanpassingen in het toetsingsformulier leidt die de toepasbaarheid van het formulier verbetert.
- d) De inrichting van het toetsingsproces is onderdeel van het project. De omvang van de steekproef is vele malen groter dan in de voorgaande pilots het geval was. Wel is in de vorige pilot een concept toetsingsprotocol en een concept werkwijze test ontwikkeld. Deze documenten vormen de basis voor het plan van aanpak van dit project. Het toetsingsproces zal in de testfase worden getoetst en kan zo nodig tussentijds door het project worden bijgestuurd.
- e) De kwaliteitstoetsing beoogt een betrouwbaar beeld te geven van de kwaliteit van de uitspraken en dus niet van die van individuele rechters. Het project rapporteert in een algemeen rapport op rechtspraakbreed niveau en dus niet over individuele uitspraken of afzonderlijke rechtbanken. Het algemene rapport is openbaar. Daarnaast ontwikkelt het project een kader waarbinnen de gerechtshoven de resultaten van de toetsing mondeling of schriftelijk meer gedetailleerd aan de betrokken rechters en juridische medewerkers van de

betreffende rechtbank kunnen terugkoppelen. Deze gedetailleerde terugkoppeling is vertrouwelijk. Het project is niet verantwoordelijk voor de uitvoering van deze terugkoppeling.

- f) De uitkomsten van de kwaliteitstoetsing kunnen niet worden gegeneraliseerd tot een oordeel over de kwaliteit van de rechtspraak als geheel. Er zijn andere aspecten zoals doorlooptijden en bejegening die niet of slechts zeer ten dele spreken uit de kwaliteit van vonnissen.
- g) Het project is gericht op de uitvoering van een toetsing van 660 vonnissen, 60 per rechtbank, in 2013 conform een door de stuurgroep Kwaliteitstoetsing rechterlijke uitspraken geaccordeerde plan van aanpak. Aan het project nemen alle gerechten deel, met uitzondering van de bijzondere colleges. Hiermee kan een representatief beeld worden gegeven van de ambachtelijke kwaliteit van de civiele handelsvonnissen anno 2013 op landelijk niveau. In een latere fase – na afronding van het project - wordt besloten over eventuele voortzetting van de kwaliteitstoetsing. Dan zal ook worden bezien of een representatieve steekproef per rechtbank – verspreid over vier jaar - tot de mogelijkheden hoort. Dit valt buiten de scope van dit project.

1.5 Projectorganisatie

Opdrachtgever is mr. F.W.H. van den Emster, portefeuillehouder kwaliteit, Raad voor de rechtspraak.

Stuurgroep:

- mr. H. Uniken Venema (voorzitter)
- prof. mr. A. Hammerstein
- prof. dr. E. Bauw
- mw. drs. O.A. Tempelman (secretaris)

Landelijk projectteam:

- mr. O. Milar (projectleider),
- (projectsecretaris).

Ondersteuning landelijk projectteam:

- mw. drs. A. de Kok, programmasecretaris Kwaliteit, Raad voor de rechtspraak,
- mw. drs. J. van der Schaaf, landelijk onderzoeker, Raad voor de rechtspraak

Lokaal projectteam per hof:

- (senior) raadsheer (projectleider)hoofd administratie (projectsecretaris)

Zie voor omschrijving van de rollen de definitieve projectopdracht (bijlage 1)

1.6 Globaal verloop van het project

wanneer	wie	wat
24 januari 2013	Stuurgroep	Vaststellen projectplan en –planning
13 februari 2013	Raad	Projectopdracht t.k. in Raad en brief aan gerechten
Februari 2013	Landelijk projectteam	> opstellen plan van aanpak inclusief onderzoeksopzet. > lokale projectteams (laten) samenstellen
Februari 2013	Stuurgroep	Vaststellen plan van aanpak door stuurgroep
Maart 2013	Landelijk projectteam en lokale projectteams	Vorbereidingen toetsing > algemene aftrap hoven > toetsingsproces en instrument
April 2013	Landelijk en lokale projectteams	Testfase rechtspraakbrede toetsing
Mei 2013	Landelijk projectteam	Analyse testfase, evt. nieuw toetsingsformulier
Mei 2013	Stuurgroep	Besluit n.a.v. uitkomsten testfase
Juni t/m oktober 2013	Lokale projectteams/beoordelaars	Toetsing van vonnissen
November 2013	Landelijk projectteam en onderzoekers Rvdr	Dataverwerking en analyses
November 2013	Lokale projectteams	Evaluatierapportages toetsingsproces
20 December 2013	Landelijk projectteam	Oplevering conceptrapportages
Januari 2014	Stuurgroep	Advies Raad over projectresultaten
Januari 2014	Raad en db PV	Vaststellen rapportages (extern en visitatiecommissie) en communicatieplan in Raad en Presidentenvergadering
14 februari 2014	Landelijk projectteam	Oplevering definitieve rapportages
Februari 2014 - ?	Gerechtshoven	Terugkoppeling gerechten
17 februari 2014	Landelijk projectteam/Raad	Aanleveren rapport aan visitatiecommissie
Februari 2014	Raad	Externe publicatie van uitkomsten

2 De onderzoeksvragen

Hoofdvraag m.b.t. de toetsingsuitslagen: Wat is het oordeel van de gerechtshoven over de ambachtelijke kwaliteit van de civiele handelsvonnissen?

- i. Deelvraag 1: Wat is de kwaliteit van vonnissen rechtspraakbreed?
- ii. Deelvraag 2: Welke items zijn (volgens de beoordelaars) doorslaggevend voor de kwaliteit van vonnissen? En zijn deze items ook doorslaggevend voor een negatieve of positieve beoordeling in het eindoordeel?
- iii. Deelvraag 3: Welke items verklaren (statistisch) het eindoordeel en welk aandeel heeft elk item hier in? (de multivariate analyse)?
- iv. Deelvraag 5: Is er verschil in kwaliteit tussen vonnissen van de meervoudige kamer en enkelvoudige kamer?

Hoofdvraag m.b.t. toetsingsproces: wat is de opbrengst en meerwaarde van een dergelijke toetsing van vonnissen?

- v. Deelvraag 6: Hoe is de toetsing verlopen? Wat zijn de investeringen geweest (in organisatie, tijd, geld e.d.)?
- vi. Deelvraag 7: Heeft de toetsing geleid tot bruikbare uitkomsten?

3 Uitvoering

3.1 Communicatie

3.1.1 Informeren gerechten voorafgaand aan toetsing

Voorafgaand aan de rechtspraakbrede toetsing civiele handelsvonnissen worden de gerechten (rechtbanken, hoven,) op de hoogte gesteld van de implementatie van het project. De Raad zal een brief opstellen met daarin de aankondiging van de toetsing. In de brief zal de Raad de rechtbanken oproepen een aanspreekpunt bij de rechtbanken aan te stellen, die na afloop van het project de toetsingsformulieren retourneert aan de individuele rechter. In de brief naar de hoven zal de Raad de gerechten oproepen de lokale projectorganisatie op orde te brengen. De brieven worden ter informatie ook gestuurd naar de NVvr, LOVCK en LOVCH. Bij de brieven zullen de goedgekeurde projectopdracht rechtspraakbrede toetsing civiele handelsvonnissen en het toetsingsformulier bijgevoegd worden.

Daarnaast zullen de kwaliteitscoördinatoren in de hoven via het beleids- en kwaliteitsplatform hoven in de vergadering van 13 maart 2013 door de projectsecretaris kwaliteit Rdvr geïnformeerd worden over het project. Ook zal een bericht op INTRO landelijk geplaatst worden waarbij het project wordt toegelicht en de projectleider via een interviewtje oid wordt bevraagd. In dit bericht wordt ook aangegeven dat de hoven, rechtbanken en andere betrokkenen gedurende het proces op de hoogte gehouden worden via drie mailings (zie verder tussentijds informeren gerechten).

3.1.2 Informeren lokaal projectteam

In de maand maart zal de landelijke projectleider samen met de landelijke secretaris van het project alle hoven bezoeken. Zij zullen het lokale projectteam informeren over het project, het toetsingsproces (inclusief testfase) en de wijze van rapporteren. De landelijke secretaris zorgt voor de uitvoering van de bijeenkomsten (locatieruimte, apparatuur etc.). De landelijke projectleider geeft

hierbij expliciet aan wat het doel van het project is, waarom en hoe de toetsing plaatsvindt (uitleg en formulier), wat de lokale projectteams dienen op te leveren en welke verwachtingen er zijn. Ook geeft de landelijke projectleider aan hoeveel beoordelaars en meelezers verwacht worden voor het uitvoeren van het project. De landelijke projectleider en landelijk secretaris vragen hier expliciet naar de behoeften en verdere communicatiemiddelen die het lokale projectteam nodig acht voor het zo goed mogelijk uitvoeren van hun taak.

Doel: informeren lokaal projectteam + draagvlak en commitment creëren bij lokale projectteams + behoeften lokaal projectteam expliciet maken.

Middel per hof: overleg tussen landelijk projectteam en lokaal projectteam

Resultaat: lokale projectteams zijn geïnformeerd en geëngageerd aan het project en weten welke rol en verantwoordelijkheid zij in het team dragen. De op te leveren producten door het lokale projectteam zijn helder. De landelijke projectleider en secretaris weten welke behoeften het lokale projectteam heeft en zorgt waar mogelijk in het voorzien in deze behoeften.

3.1.3 Informeren beoordelaars en administratieve medewerkers

Nadat de lokale projectteams zijn geïnformeerd, zal de landelijke projectleider samen met het lokale projectteam een informatiebijeenkomst houden bij alle handelskamers van de hoven. De projectleider geeft hier informatie over het gehele project en doel. Vervolgens wordt het toetsingsproces (inclusief testfase), tijdsplan en toetsingsformulier uitvoerig besproken. De rol van de concipiënt en meelezer wordt uitgelegd. De wijze hoe de beoordelaars de vonnissen dienen te toetsen wordt voorgehouden. In ieder geval een uitleg over de schaal (kruis één vakje aan, uitleg over de betekenis van 'onvoldoende' in de schaal, etc.) en het invullen van de formulieren wordt uitgesproken. Het toetsingsstapformulier wordt besproken. Het landelijke en lokale projectteam luisteren daarnaast goed naar de behoeften van de beoordelaars. Kunnen de beoordelaars op deze wijze het toetsen van vonnissen tot een goed eindresultaat brengen? Mochten de beoordelaars vragen hebben gedurende het proces, dan kunnen zij deze stellen aan de lokale projectleider. De lokale projectleider koppelt deze vragen terug aan de landelijke projectleider. Mocht er behoefte ontstaan om vragen breder te delen met beoordelaars dan kunnen andere communicatiemiddelen worden ingezet (bv. Discussieplatform). Dit kan men aanvragen bij de projectsecretaris kwaliteit van de Rdvr.

Daarnaast wordt aandacht besteed aan de wijze waarop het toetsingsproces wordt ingericht bij de griffie. De lokale projectsecretaris is verantwoordelijk voor het informeren van de griffie over dit project. De griffiemedewerkers kunnen met vragen terecht bij de lokale projectsecretaris. De lokale projectsecretaris zorgt dat de behoeften van de griffiemedewerkers bekend zijn en zal daar waar mogelijk op inspelen. Mochten de griffiemedewerkers vragen hebben gedurende het proces, dan kunnen zij deze stellen aan de lokale projectsecretaris. De lokale projectsecretaris koppelt deze vragen terug aan de landelijke projectsecretaris. Mocht er behoefte ontstaan om vragen breder te delen met andere griffiemedewerkers buiten het eigen gerecht dan kunnen communicatiemiddelen worden ingezet (bv. Discussieplatform). Dit kan men aanvragen bij de projectsecretaris kwaliteit van de Rdvr.

Doel: informeren lokale beoordelaars + meelezers + griffiemedewerkers+ draagvlak creëren + behoeften beoordelaars/griffiemedewerkers inzichtelijk maken

Middel per hof: landelijk projectteam en lokaal projectteam sluiten aan bij teamoverleggen handelskamer hof + lokale projectsecretaris informeert griffie.

Resultaat: het is duidelijk welke raadsheren de vonnissen gaan toetsen (beoordelaars) en welke gaan meelezen. De beoordelaars en meelezers zijn geïnformeerd over het project en zijn geëngageerd.

Zij weten welke rol en welke taken zij gedurende het project zullen uitvoeren. De beoordelaars en meelezers weten hoe zij de toetsingsformulieren moeten invullen en zij zijn op de hoogte van het toetsingsproces. De griffiemedewerkers zijn daarnaast op de hoogte van het toetsingsproces en weten welke rol en welke taken zij gedurende het project zullen uitvoeren.

3.1.4 Tussentijds informeren over de voortgang

Het landelijk projectteam zorgt dat de lokale projectteams op de hoogte blijven over de voortgang van het gehele project. De lokale projectteams geven elke maand (elke 1e van de maand bijvoorbeeld) per mail een korte update over de voortgang van het project. Het landelijk projectteam verwerkt de mails in één overzicht en verspreidt maandelijks (de 10e van de maand bijvoorbeeld) per mail een 'nieuwsbrief' aan de lokale projectteams (mocht er behoefte zijn aan een ander communicatiemiddel dan kan dit geregeld worden via de projectsecretaris van de Raad (Alice de Kok).

Doel: Aandacht voor het project blijvend scherp houden. Voortgang in de lokale projectteams bewaken en informatie geven over landelijk beeld aan lokale projectteams

Middel: maandelijks voortgangsmail uitsturen naar lokaal projectteams

Resultaat: voortgang van het gehele project is bewaakt en lokale projectteams zijn geïnformeerd en behouden aandacht voor project.

Het landelijk projectteam informeert daarnaast de gerechten (rechtbanken en hoven) tijdens het project op drie momenten:

1. Na beëindiging van de testfase en begin van de toetsing (eind mei)
2. In het midden van de toetsing (augustus)
3. Aan het einde van de toetsing (november)

Het landelijk projectteam zal een mail sturen naar het LOVCK, LOVCH, gerechtsbesturen (hoven en rechtbanken) over de voortgang van het project.

Doel: Informatie geven aan gerechten, LOVCK, LOVCH zodat zij op de hoogte zijn van de voortgang van het project.

Middel: nieuwsbericht per mail 3 maal verzenden naar alle rechtbanken, hoven, LOVCK en LOVCH

Resultaat: gerechten zijn geïnformeerd over de voortgang van het project.

3.1.5 Informeren gerechten over uitkomsten onderzoek

Samen met de communicatieafdeling van de Rechtspraak zal op basis van de uitkomsten van het project een communicatieplan over publicatie van de uitkomsten worden opgesteld. Hierin wordt aandacht besteed aan de wijze van interne en externe terugkoppeling. Het communicatieplan wordt in december 2013 opgesteld in afstemming met de landelijke projectleider. Zie voor de verdere wijze van rapportage en besluitvorming Hoofdstuk 5: Rapportage.

3.2 Werkwijze Testfase

Het toetsingsformulier is in de pilot Kwaliteitstoetsing Civiele vonnissen ontwikkeld. Het toetsingsformulier is echter in definitieve vorm nog niet getest. Deze test maakt onderdeel uit van het project. De test ziet toe op de bruikbaarheid van het toetsingsformulier en de logistiek van het toetsingsproces. Onderstaande werkwijze is gebaseerd op de Concept werkwijze test d.d. 31 oktober 2012 uit de pilot Kwaliteitstoetsing Civiele Vonnissen.

1. De landelijke projectleider is verantwoordelijk voor de uitvoering van onderhavige test. Hij wordt daarbij ondersteund door de lokale projectleiders en projectsecretarissen.
2. Gedurende de testfase worden in totaal 30 vonnissen getoetst aan de hand van het bestaande toetsingsformulier. In deze fase bevat het toetsingsformulier ook de evaluatievragen (vragen 22 t/m 26). Gelet op de planning, zal in ieder geval hof Den Bosch deze test gaan uitvoeren. Indien mogelijk worden hierbij nog andere hoven betrokken. Communicatie over de testfase aan de gerechtsbesturen, de raadsheren en de griffie geschiedt via de landelijke en lokale projectleiders (zie onderdeel Communicatie).
3. De lokale projectleider bepaalt wie bij de test wordt betrokken. Hij zorgt daarbij voor minimaal 4 verschillende hoofdbeoordelaars (raadsheren; geen stafjuristen) met steeds een meezeer (hierna tezamen: de beoordelaars). De lokale projectleider stelt de beoordelaars op hoogte van het doel en de zin van de toetsing. Daarnaast geeft hij concreet aan dat in de maand april van hen wordt verwacht een aantal toetsingsformulieren in te vullen.
4. De lokale projectsecretaris zorgt ervoor dat vanaf 15 maart 2013 in alle zaken waarin (1) een eindvonnis (waaronder mede te verstaan een deelvonnissen) is gewezen, en (2) een uitspraakdatum wordt bepaald voor een eerste inhoudelijk arrest (geen CNA-arrest, incident of vervolgarrest anders dan na CNA), waarop naar verwachting ook daadwerkelijk binnen niet al te lange termijn uitspraak zal worden gedaan (geen administratieve datumbepaling), een toetsingsformulier (**bijlage 2**) en een toelichtingsformulier (**bijlage 3**) in het dossier worden gestopt.³ Op de eerste pagina van het toetsingsformulier zijn de zaakgegevens door de griffie ingevuld (de punten a-1). Voor het overige wordt het toetsingsformulier door de beoordelaars ingevuld.
5. Nadat de lokale projectsecretaris vanaf 15 maart 2013 is begonnen toetsingsformulieren aan bepaalde dossiers toe te voegen (zie nummer 4), legt hij een document aan waarin wordt vermeld aan welke zaken een toetsingsformulier is toegevoegd. Omdat de testfase eind april 2013 klaar moet zijn en dit moment niet (al te zeer) moet worden opgeschoven omdat in sommige zaken aanhoudingen plaatsvinden (en het toetsingsformulier derhalve nog niet terugkomt; zie nummer 9), zorgt de lokale projectsecretaris ervoor dat zodanig

³ Waarschijnlijk bestaan per hof verschillen wanneer de formulieren het best in de dossiers kunnen worden gestopt. Ieder hof zal zelf moeten onderzoeken hoe dit binnen het eigen hof het best kan worden georganiseerd.

In Den Bosch wordt bijvoorbeeld na het fourneren binnen 2 weken de uitspraak bepaald op 8 weken daarna (10 weken in totaal). Het toetsingsformulier kan in dit geval dus na het fourneren aan het dossier worden toegevoegd (wanneer ook de rolkaart in het dossier wordt gestopt).

Bij zaken waarin in Den Bosch een pleidooi datum is bepaald, wordt 2-3 weken voor de pleidooi dag het dossier aan de kameroudste gestuurd, terwijl 10 weken na het pleidooi uitspraak wordt gedaan. Het toetsingsformulier kan in dit geval op het moment dat het dossier naar de kameroudste gaat worden meegezonden (op dat moment wordt ook de rolkaart in het dossier gestopt).

Het is van belang het moment waarop het toetsingsformulier aan het dossier wordt toegevoegd te koppelen aan een moment waarop naar verwachting binnen afzienbare termijn een uitspraak valt toch verwachten (en dus ook dat het toetsingsformulier wordt ingevuld en geretourneerd aan de griffie, zie nummer 8).

aantal toetsingsformulieren worden verspreid om het aantal van 30 tijdig te kunnen bereiken.

6. De concipiënt die een zaak waarin zich een toetsingsformulier bevindt ter hand neemt vult voordat het concept in roulatie gaat zijn deel van dit formulier in. Een tweede raadsheer controleert het ingevulde formulier en pleegt overleg met de concipiënt indien hij tot een andere uitkomst komt. Zonodig wordt het formulier aangepast. De tweede beoordelaar vult de stellingen 25 en 26 in. Het toetsingsformulier gaat nadat het concept gereed is samen met het dossier terug naar de griffie. Naar verwachtingen zullen de toetsingsformulieren vanaf ongeveer 15 april 2013 bij de griffie terugkomen.

7. Indien een zaak (met arrest) terugkomt op de griffie en hierin een ingevuld toetsingsformulier ontbreekt terwijl het formulier wél was toegevoegd (de lokale projectsecretaris zorgt ervoor dat dan een alarmbel gaat rinkelen), retourneert de lokale projectsecretaris het oningevulde toetsingsformulier inclusief dossier aan de concipiënt met het verzoek het toetsingsformulier in te vullen.⁴ De concipiënt gaat hiertoe direct over, zorgt ervoor dat een tweede beoordelaar “meeleest” (zie nummer 8), en stuurt het ingevulde formulier retour.

8. De lokale projectsecretaris houdt bij hoeveel toetsingsformulieren zijn geretourneerd, en tekent dit aan in het hierboven bedoelde document (zie nummer 5).⁵ Zodra het benodigde aantal toetsingsformulieren van 15 is ontvangen, stuurt de lokale projectsecretaris een mail aan alle raadsheren dat de test-toetsing klaar is en dat het invullen van toetsingsformulieren kan worden gestopt (ook niet van dossiers waarin zich nog toetsingsformulieren bevinden).

9. De lokale projectsecretaris zendt de ingevulde toetsingsformulieren per aangetekende post met bericht van ontvangst dan wel per koerier aan de programmasecretaris kwaliteit Rdvr (Alice de Kok) (de formulieren mogen niet zoekraken).

10. De lokale projectleider stuurt nadat de test-toetsing bij zijn hof is afgerond een mail aan de landelijke projectleider, met een kort verslag van de (procesmatige) bevindingen bij zijn hof.

11. De landelijke onderzoeker stelt een rapport op dat duidelijk maakt of en in hoeverre het onderzochte toetsingsformulier bruikbaar is, en welke wijzigingen eventueel zouden moeten plaatsvinden. Dit rapport zal niet worden verspreid en dient enkel om de landelijke projectleider en stuurgroep te helpen beslissingen te nemen over het te hanteren toetsingsformulier in de rechtspraakbrede toetsing.

⁴ In Den Bosch komen de dossiers in de regel zo'n 8 dagen voor de uitspraak op de griffie. Om het de griffie niet onnodig moeilijk te maken lijkt het in Den Bosch het handigst om het toetsingsformulier en dossier aan de concipient te sturen direct nádat de uitspraak is gedaan. Dit kan zo omdat in Den Bosch de procesdossiers niet meer terug gaan naar partijen.

⁵ De griffiemedewerker dient er derhalve voor te zorgen dat uit bedoeld document (zie ook 5) op ieder moment gedurende de test-toetsing steeds valt af te leiden: (1) aan welke zaken een toetsingsformulier is toegevoegd; (2) van welke zaken het toetsingsformulier ingevuld is geretourneerd.

12. De landelijke projectleider adviseert de stuurgroep. De stuurgroep beslist of het (tijdens de test gebruikte) toetsingsformulier, het toelichtingsformulier en het protocol toetsing civiele vonnissen worden aangepast naar aanleiding van de resultaten uit de testfase.

12. De toetsingsformulieren worden door de programmasecretaris kwaliteit geretourneerd aan de landelijke projectleider als blijkt dat het toetsingsformulier wordt gewijzigd. Als het toetsingsformulier ongewijzigd blijft, worden de resultaten uit de testfase meegenomen in de rechtspraakbrede toetsing (en vindt terugzending op een later moment plaats).

3.3 Werkwijze rechtspraakbrede toetsing (beantwoording vragen)

3.3.1 Steekproef

In totaal worden 660 vonnissen – 60 per rechtbank - getoetst door vier gerechtshoven. Voor een representatieve steekproef rechtspraakbreed zou een steekproef van 241 vonnissen volstaan. Het doel van kwaliteitstoetsing is echter een representatieve steekproef per rechtbank mogelijk te maken. Dan hebben de uitkomsten meer betekenis voor de rechtbanken. Dit gaat niet lukken in één jaar. Voorstel is om elk jaar 60 vonnissen per rechtbank te toetsen. Dan is er na periode van vier jaar sprake van een representatieve steekproef per rechtbank. Besluitvorming over een dergelijke vorm van permanente toetsing vindt na dit project plaats en op basis van het advies van de visitatiecommissie 2014. Om een goede doorstart mogelijk te maken bij positieve besluitvorming, wordt in dit project gestreefd naar 60 getoetste vonnissen per rechtbank. (Zie voor bepaling van de steekproefomvang **bijlage 4**)

3.3.2 Selectie van vonnissen

Definitie van vonnissen:

Het gaat om ‘handelszaken met verweer’. Daartoe rekenen we op tegenspraak gevoerde dagvaardingszaken, via een eindvonnis (waaronder mede te verstaan een deelvonnis) afgehandeld door de sector kanton of civiel van de rechtbank. Het gaat zowel om bodemzaken als kort geding zaken. Verzoekschriften, verstekzaken en royementen vallen hier dus niet onder.

Selectie

Eerste selectie heeft reeds plaats gevonden door de keuze van de methode: alleen vonnissen van zaken waarin appel is aangetekend komen in aanmerking voor toetsing. Binnen de hoven vindt de keuze van vonnissen ter toetsing a-select plaats. Dit om te voorkomen dat de ‘betere’ of juist ‘slechtere’ vonnissen de boventoon voeren. Selectie vindt als volgt plaats: Vanaf een bepaalde startdatum worden van alle zaken die binnenkomen en voldoen aan de definitie, het onderliggende vonnis getoetst tot het gewenste aantal is bereikt.

Beoordelaars

Daarnaast is het van belang de vonnissen zoveel mogelijk over verschillende beoordelaars te spreiden zodat niet slechts de mening van enkelen wordt verkregen. Daarom wordt gekozen voor minimaal 4 hoofdbeoordelaars per hof.

3.3.3 Werkwijze

Nadat de testfase is afgerond en het toetsingsformulier door de stuurgroep is vastgesteld, kan de toetsing over de hele breedte plaatsvinden. Aan de hoven die deel hebben genomen aan de testfase, moet duidelijk worden aangegeven wat er veranderd is. Bij de hoven die niet aan de testfase hebben deelgenomen dient zorgvuldig aandacht te worden besteed aan de communicatie over het project.

1. De landelijke projectleider stuurt een brief aan de rechtbanken waarin deze op de hoogte worden gebracht van de toetsing van de vonnissen (een samenvatting van de onderstaande punten voor zover van belang voor de rechtbanken). Het management van de civiele sector van elk hof wijst één lokale projectsecretaris (hoofd administratie) en lokale projectleider (raadsheer) aan die leiding zullen geven aan de toetsing.

2. In de rechtspraakbrede toetsing worden in totaal minimaal 60 vonnissen per rechtbank getoetst aan de hand van het toetsingsformulier. Mogelijk dat het toetsingsformulier gewijzigd is na de testfase. Zo niet, dan kunnen de vonnissen uit de testfase meegenomen worden met de rechtspraakbrede toetsing. Communicatie over de toetsing aan de gerechtsbesturen, de raadsheren en de griffie geschiedt via de landelijke en lokale projectleiders (zie onderdeel Communicatie).

3. Vóór 1 juni 2013 brengt de lokale projectleider de handelskamer van de sector in grote lijn op de hoogte van de toetsing van de civiele vonnissen, met name dat in bepaalde zaken van concipiënten (raadsheren; geen stafjuristen) en steeds één meezeer (hierna tezamen: de beoordelaars) van juni t/m oktober 2013 wordt verwacht toetsingsformulieren in te vullen. De lokale projectleider legt – om draagvlak te creëren voor de toetsing – tevens uit dat de toetsing zinvol is.

4. De lokale projectsecretaris zorgt ervoor dat vanaf 1 juni 2013 in alle zaken waarin (1) een eindvonnis (waaronder mede te verstaan een deelvonnis) is gewezen, en (2) een uitspraakdatum wordt bepaald voor een eerste inhoudelijk arrest (geen CNA-arrest, incident of vervolgarrest anders dan na CNA), waarop naar verwachting ook daadwerkelijk binnen niet al te lange termijn uitspraak zal worden gedaan (geen administratieve datumbevestiging), een toetsingsformulier (**bijlage 3**) en een toelichtingsformulier (**bijlage 4**) in het dossier worden gestopt.⁶

Op de eerste pagina van het toetsingsformulier zijn de zaakgegevens door de griffie ingevuld (de punten a-1). Voor het overige wordt het toetsingsformulier door de beoordelaars ingevuld.

⁶ Waarschijnlijk bestaan per hof verschillen wanneer de formulieren het best in de dossiers kunnen worden gestopt. Ieder hof zal zelf moeten onderzoeken hoe dit binnen het eigen hof het best kan worden georganiseerd.

In Den Bosch wordt bijvoorbeeld na het fourneren binnen 2 weken de uitspraak bepaald op 8 weken daarna (10 weken in totaal). Het toetsingsformulier kan in dit geval dus na het fourneren aan het dossier worden toegevoegd (wanneer ook de rolkaart in het dossier wordt gestopt).

Bij zaken waarin in Den Bosch een pleidooi datum is bepaald, wordt 2-3 weken voor de pleidooi dag het dossier aan de kameroudste gestuurd, terwijl 10 weken na het pleidooi uitspraak wordt gedaan. Het toetsingsformulier kan in dit geval op het moment dat het dossier naar de kameroudste gaat worden meegezonden (op dat moment wordt ook de rolkaart in het dossier gestopt).

Het is van belang het moment waarop het toetsingsformulier aan het dossier wordt toegevoegd te koppelen aan een moment waarop naar verwachting binnen afzienbare termijn een uitspraak valt toch verwachten (en dus ook dat het toetsingsformulier wordt ingevuld en geretourneerd aan de griffie, zie nummer 6). Zo wordt voorkomen dat onnodig veel toetsingsformulieren in omloop komen (zie ook nummer 5), hetgeen in de hand zou kunnen werken dat de raadsheren de aanwezigheid van een toetsingsformulier in een dossier niet meer serieus nemen.

5. Nadat de lokale projectsecretaris vanaf 1 juni 2013 is begonnen toetsingsformulieren aan bepaalde dossiers toe te voegen (zie nummer 4), legt hij een document aan waarin wordt vermeld aan welke zaken een toetsingsformulier is toegevoegd. In dit document moet tevens zichtbaar zijn hoeveel toetsingsformulieren **per afzonderlijke rechtbank** zijn verspreid. Omdat de gehele toetsing in oktober 2013 klaar moet zijn en dit moment niet (al te zeer) moet worden opgeschoven omdat in sommige zaken aanhoudingen plaatsvinden (en het toetsingsformulier derhalve nog niet terugkomt; zie nummer 6), zorgt de lokale projectsecretaris ervoor dat **per rechtbank** ongeveer 25% meer toetsingsformulieren worden verspreid dan het aantal beoordelingen dat dient plaats te vinden. Wanneer binnen een bepaald hof de civiele handelszaken vaak en/of lang worden aangehouden, dient een hoger percentage extra formulieren te worden verspreid (een hof waarvan de formulieren te laat terugkomen houdt de hele toetsing op).

6. De concipiënt die een zaak waarin zich een toetsingsformulier bevindt ter hand neemt vult voordat het concept in roulatie gaat zijn deel van dit formulier in . Een tweede beoordelaar controleert het ingevulde formulier en pleegt overleg met de concipiënt indien hij tot een andere uitkomst komt. Zonodig wordt het formulier aangepast. Het toetsingsformulier gaat nadat het concept gereed is samen met het dossier terug naar de griffie. Naar verwachting zullen de toetsingsformulieren vanaf ongeveer 1 augustus 2013 bij de griffie terugkomen.

7. Indien een zaak (met arrest) terugkomt op de griffie en hierin een ingevuld toetsingsformulier ontbreekt terwijl het formulier wél was toegevoegd (de lokale projectsecretaris zorgt ervoor dat dan een alarmbel gaat rinkelen), retourneert de lokale projectsecretaris het oningevulde toetsingsformulier met het bijbehorende dossier aan de concipiënt met het verzoek dit in te vullen.⁷ De concipiënt gaat hiertoe direct over, zorgt ervoor dat een tweede beoordelaar “meeleest” (zie nummer 6), en stuurt het ingevulde formulier retour.

8. De lokale projectsecretaris houdt **per rechtbank** bij hoeveel toetsingsformulieren zijn geretourneerd, en tekent dit aan in het hierboven bedoelde document (zie nummer 5).⁸ Zodra van één rechtbank het benodigde aantal toetsingsformulieren is ontvangen, stuurt de lokale projectsecretaris een mail aan alle raadsheren dat het invullen van toetsingsformulieren voor zaken die afkomstig zijn van de desbetreffende rechtbank, niet

⁷ In Den Bosch komen de dossiers in de regel zo'n 8 dagen voor de uitspraak op de griffie. Om het de griffie niet onnodig moeilijk te maken lijkt het in Den Bosch het handigst om het toetsingsformulier en dossier aan de concipiënt te sturen direct nádat de uitspraak is gedaan. Dit kan zo omdat in Den Bosch de procesdossiers niet meer terug gaan naar partijen.

⁸ De griffiemedewerker dient er derhalve voor te zorgen dat uit bedoeld document (zie ook 5) op ieder moment gedurende de toetsing steeds valt af te leiden: (1) aan welke zaken een toetsingsformulier is toegevoegd; (2) hoeveel toetsingsformulieren per rechtbank zijn verspreid; (3) van welke zaken het toetsingsformulier ingevuld is geretourneerd; (4) hoeveel toetsingsformulieren per rechtbank ingevuld zijn geretourneerd. Wellicht is het handigst in het document **per rechtbank** te vermelden aan welke zaken een toetsingsformulier is toegevoegd (1 en 2) en in welke zaken dit formulier ingevuld is geretourneerd (3 en 4). Het valt zo per rechtbank eenvoudig na te gaan (automatisch laten tellen), of voldoende toetsingsformulieren zijn verspreid en wanneer voldoende formulieren zijn geretourneerd (zie nummer 5).

meer hoeft (de raadsheren moeten hierop vervolgens zelf alert zijn). De lokale projectsecretaris doet hetzelfde wanneer van een volgende rechtbank het benodigde aantal formulieren is binnengekomen. Zodra van de laatste rechtbank het benodigde aantal formulieren is binnengekomen, wordt ook daarover een mail gestuurd (de raadsheren weten nu dat ze in 2013 geen enkel formulier meer hoeven in te vullen).⁹

9. Nadat de lokale projectsecretaris van een hof het benodigde aantal formulieren heeft ontvangen, stuurt hij deze formulieren naar de programmasecretaris kwaliteit Rdvr (Alice de Kok). De verzending geschiedt per aangetekende post met bericht van ontvangst dan wel per koerier (de formulieren mogen niet zoekraken).

10. De programmasecretaris kwaliteit ontvangt vóór 1 november 2013 alle toetsingsformulieren. De landelijke onderzoeker zorgt ervoor dat aan de hand van de ontvangen toetsingsformulieren een rapport wordt opgesteld. Een data-entry medewerker voert de formulieren in door middel van een invoerscherm. De analyse over de verzamelde gegevens bestaat uit rechte tellingen van de items en een multivariate regressie analyse (mits minimaal tussen de 250 en 500 vonnissen worden gehaald) waarin het belang van de verschillende items wordt aangegeven. In de onderzoeksrapportage worden de tabellen en figuren plus duiding en interpretatie daarvan beschreven en de eerste hoofdvraag en de deelvragen 1 tot en met 5 beantwoord (zie hoofdstuk 2 onderzoeksvragen).

11. De landelijke onderzoeker stuurt voormeld rapport en de programmasecretaris kwaliteit stuurt de ontvangen toetsingsformulieren (zie nummer 10) naar de projectleider. De projectleider verwerkt de uitkomsten in zijn rapportage(s) en stuurt de toetsingsformulieren naar het aanspreekpunt op de rechtbank. Het aanspreekpunt op de rechtbank zorgt dat de toetsingsformulieren bij de juiste individuele rechters terechtkomen (zie verder werkwijze totstandkoming rapportage).

4 Evaluatie toetsingsproces

Evaluatie van het toetsingsproces zal door de gerechtshoven onder leiding van de landelijke projectgroep in november 2013 plaatsvinden. De landelijke projectgroep zal per gerechtshof in bijeenkomsten met de lokale projectgroep het toetsingsproces evalueren. Bij die evaluatie zijn leidend de hoofdvraag m.b.t. toetsingsproces: Wat is de opbrengst en meerwaarde van een dergelijke toetsing van vonnissen en de daarbij gestelde deelvragen te weten: Hoe is de toetsing verlopen? Wat zijn de investeringen geweest (in organisatie, tijd, geld e.d.)? en heeft de toetsing geleid tot bruikbare uitkomsten? De landelijke projectgroep verwerkt de informatie uit de bijeenkomsten met de lokale projectgroepen in een algemene evaluatie. Deze evaluatie is onderdeel van de rapportage aan de visitatiecommissie en van de openbare rapportage.

⁹ Het is zeer wel mogelijk dat door toeval de griffiemedewerker van een bepaalde rechtbank pas na relatief veel tijd het benodigde aantal toetsingsformulieren vermeerderd met 25% (zie nummer 5) in omloop heeft kunnen brengen, en het dus ook langer dan een paar maanden duurt het benodigde aantal formulieren retour komt. Wanneer dit zich voordoet zal moeten worden beslist wat prevaleert. Het uitgangspunt dat het benodigde aantal vonnissen moet worden getoetst of het feit dat het rapport (zie nummer 10) binnen afzienbare termijn gereed moet zijn.

5 Rapportage

5.1 Werkwijze totstandkoming rapportages

1. Nadat de landelijke projectleider het onderzoeksrapport (van de landelijke onderzoeker) en een evaluatie van het toetsingsproces (van de lokale projectleiders) heeft ontvangen, zal het landelijk projectteam in samenspraak met de lokale projectteams de rapportages (openbare rapportage, rapportage visitatiecommissie en kader) opstellen.
2. Het landelijk projectteam legt de conceptrapportages aan de stuurgroep voor. De landelijke projectleider geeft tevens een advies aan de stuurgroep over de openbare rapportage en de rapportage voor de visitatiecommissie. De landelijke projectleider geeft aan of een aparte rapportage voor de visitatiecommissie nodig is of dat het openbare rapport voldoende dekking geeft.
3. De stuurgroep bespreekt de conceptrapportages met het landelijk projectteam en kan het landelijk projectteam vragen om aanvullingen of wijzigingen.
4. De stuurgroep adviseert de Raad over de uitkomsten van het project en het gewenste vervolg. De stuurgroep adviseert de Raad tevens over wijze van publicatie (op basis van het communicatieplan aangeleverd door de landelijk projectleider).
5. De Raad bespreekt het rapport en de in- en externe communicatie over het rapport met de PV.
6. Raad en Presidentenvergadering stellen de rapportages en de wijze van publicatie vast. Dan worden ook afspraken gemaakt over de terugkoppeling door hoven aan rechtbanken.

De navolgende rapportages zullen door de landelijke projectgroep opgeleverd worden:

- Openbare rapportage over de uitkomsten. In de rapportage staat:
 - i. Weergave van uitkomsten
 - ii. Beschrijving van het toetsingsproces
 - iii. Conclusie over de ambachtelijke kwaliteit rechtspraakbreed
 - iv. Conclusie over de opbrengst en meerwaarde van deze vorm van kwaliteitstoetsing, op basis van de bevindingen van de landelijke en lokale projectgroepen.
- Rapportage voor visitatiecommissie. De vraag is of deze rapportage afwijkt van de openbare rapportage. Mogelijk dat het om een (meer) gedetailleerde versie gaat. De landelijke projectleider adviseert de stuurgroep hierover.
- Kader waarbinnen terugkoppeling aan de rechtbanken door de gerechtshoven plaatsvindt. In dit kader staat:
 - i. Doel van terugkoppeling;
 - ii. Voorwaarden die aan de terugkoppeling worden gesteld;
 - iii. Periode waarin terugkoppeling plaatsvindt;
 - iv. Bij de rechtbanken zal ook gevraagd moeten worden naar de ervaren opbrengst en meerwaarde van de kwaliteitstoetsing. Dit valt buiten de scope van het project. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van de stuurgroep.

Inhoud, vorm, afstemming en besluitvorming van voormelde rapportages en kader zullen door de landelijke projectgroep worden gecoördineerd.

5.2 Vervolg project

De stuurgroep ziet erop toe dat terugkoppeling van de gerechtshoven aan de rechtbanken plaatsvindt. De stuurgroep ziet ook toe op besluitvorming over het vervolg dat gegeven wordt aan kwaliteitstoetsing in het algemeen en aan de uitkomsten van het project rechtspraakbrede kwaliteitstoetsing 2013 in het bijzonder.

Toetsingsformulier civiele vonnissen 18-6-2013**De vragen A tot en met L dienen te worden ingevuld door de hoofdbeoordelaar**

A. ZAAKNUMMER HOF:	B. Hof te:
C. ZAAKNUMMER RECHTBANK:	D. Rechtbank te:
E. Datum eindvonnis rechtbank:	
F. Het eindvonnis bij de rechtbank is geweest door: (kruis 1 antwoord aan) ☐ de enkelvoudige kamer ☐ de meervoudige kamer ☐ onbekend	G. Het eindvonnis bij de rechtbank is geweest door: (kruis 1 antwoord aan) ☐ de sector/het team civiel (handel) ☐ de sector/het team kanton ☐ de sector/het team familie ☐ onbekend
H. Het eindvonnis bij de rechtbank is geweest in: (kruis 1 antwoord aan): ☐ een kort geding ☐ een bodemprocedure ☐ onbekend	I. Soort zaak: (kruis 1 antwoord aan) ☐ Bijzondere overeenkomst arbeidsrecht ☐ Bijzondere overeenkomst huurrecht ☐ Bijzondere overeenkomst koop en ruil ☐ Bijzondere overeenkomst opdracht ☐ Bijzondere overeenkomst verbruikleen (geldlening) ☐ Bijzondere overeenkomst overig ☐ Europees recht ☐ Faillissementsrecht ☐ Fiscaal recht ☐ Intellectuele eigendom ☐ Procesrecht ☐ Rechtspersonenrecht ☐ Verbintenissenrecht onrechtmatige daad ☐ Verbintenissenrecht overig ☐ Verkeersmiddelen en vervoer ☐ Vermogensrecht ☐ Verzekeringsrecht ☐ Zakelijke rechten ☐ Overig
J. Naam hoofdbeoordelaar:	K. Naam tweede beoordelaar:
L. Datum toetsing door hoofdbeoordelaar:	

Nota bene: De hoofdbeoordelaar (concipiënt van het arrest) wordt gevraagd het eindvonnis en eventuele tussenvonnissen te beoordelen op vraag 1 – 25 van het toetsingsformulier. De tweede beoordelaar (meelezer) vult vraag 26 en 27 in.

Nota bene: Laat bij de beoordeling zo min mogelijk meewegen of u het eens bent met de uitkomst van de zaak. Ook dienen de beoordelaars de zaak te beoordelen zoals deze erbij stond toen de rechtbank hem behandelde. Eventuele pas in hoger beroep aangevoerde (nieuwe) argumenten en vorderingen moeten dus buiten beschouwing worden gelaten.

Toetsingsformulier hoofdbeoordelaar <u>De vragen 1 - 25 dienen te worden ingevuld door de hoofdbeoordelaar</u> Slechts 1 antwoord aankruisen	slecht	onvoldoende	voldoende	goed	n.v.t.	ik weet niet
<i>Onderdeel I Vaststelling van de onbetwiste relevante feiten</i>						
1. Volledigheid van de feitenvaststelling						
2. Nauwkeurigheid van de feitenvaststelling						
<i>Onderdeel II Bewijzen en informatievergaring</i>						
3. a Spelen er volgens u kwesties van bewijslast (kruis aan): ☐ nee ☐ ja ☐ onbekend						
b Bevat het vonnis overwegingen over bewijslast (kruis aan): ☐ nee ☐ ja ☐ onbekend						
c Hoe beoordeelt u de beslissing om <i>al dan niet</i> in te gaan op de bewijslast						
4. Verdeling van de bewijslast						
5. Honorering van de bewijsaanbieding(en)						
6. Concreetheid formulering van de bewijsopdracht						
7. a Is er een deskundige benoemd (kruis aan): ☐ nee ☐ ja ☐ onbekend						
b Hoe beoordeelt u de beslissing om <i>al dan niet</i> een deskundige te benoemen						
8. Concreetheid vragen aan de deskundige						
9. Relevantie en volledigheid vragen aan de deskundige						
<i>Onderdeel III Comparitie na antwoord</i>						
10. a Is er een comparitie na antwoord gehouden (kruis aan): ☐ nee ☐ ja ☐ onbekend						
b Hoe beoordeelt u de beslissing om <i>al dan niet</i> een comparitie na antwoord te houden						
11. Behandeling alle relevante punten in het proces-verbaal van de comparitie						
12. De instructie aan het slot van de comparitie (zodig re- en dupliek)						
<i>Onderdeel IV Juridische beoordeling</i>						
13. Toepassing van de wettelijke rechtsregels						
14. a Is er Europees recht toegepast (kruis aan): ☐ nee ☐ ja ☐ onbekend						
b Hoe beoordeelt u de beslissing om <i>al dan niet</i> Europees recht toe te passen						
15. Toepassing van Europees recht						

Toetsingsformulier hoofdbeoordelaar De vragen 1 - 25 dienen te worden ingevuld door de hoofdbeoordelaar Slechts 1 antwoord aankruisen	slecht	onvoldoende	voldoende	goed	n.v.t.	ik weet niet
16. a Is er naar jurisprudentie verwezen (kruis aan): ☐ nee ☐ ja ☐ onbekend						
b Hoe beoordeelt u de beslissing om <i>al dan niet</i> naar jurisprudentie te verwijzen						
17. Toepassing (expliciet) van jurisprudentie						
<i>Onderdeel V Motiveren en beslissen</i>						
18. Behandeling van alle relevante feitelijke en juridische geschilpunten						
19. Logische opbouw motivering van de beslissing(en)						
20. Motivering alle onderdelen van het dictum (voor zover vereist)						
21. Formulering van het dictum						
<i>Onderdeel VI Inkleding van het vonnis/de vonnissen</i>						
22. Indeling en lay-out van het vonnis/de vonnissen						
23. Hantering begrijpelijk taalgebruik in het vonnis/de vonnissen						
<i>Onderdeel VII Slotvragen</i>						
24. Algehele (ambachtelijke) kwaliteit van het vonnis/de vonnissen						
<i>Voorzie uw antwoord op vraag 24 van een korte motivering:</i> 						
25. Voor mijn oordeel over de algehele (ambachtelijke) kwaliteit van het vonnis/de vonnissen is in deze specifieke zaak het volgende onderdeel het meest doorslaggevend geweest: (geef in onderstaande vakjes het meest doorslaggevende onderdeel aan, slechts 1 antwoord aankruisen) ☐ onderdeel I vaststelling van de onbetwiste relevante feiten ☐ onderdeel II bewijzen en informatievergaring ☐ onderdeel III comparitie na antwoord ☐ onderdeel IV juridische beoordeling ☐ onderdeel V motiveren en beslissen ☐ onderdeel VI inkleding van het vonnis ☐ ik weet niet						

Toetsingsformulier tweede beoordelaar <u>Vraag 26 en 27 dienen te worden ingevuld door de tweede beoordelaar</u> Slechts 1 antwoord aankruisen	slecht	onvoldoende	voldoende	goed	n.v.t.	ik weet niet
<i>Onderdeel VII Slotvragen</i>						
26. Algehele (ambachtelijke) kwaliteit van het vonnis/de vonnissen						
<i>Voorzie uw antwoord op vraag 26 desgewenst van een korte motivering:</i>						
27. Voor mijn oordeel over de algehele (ambachtelijke) kwaliteit van het vonnis/de vonnissen is in deze specifieke zaak het volgende onderdeel het meest doorslaggevend geweest: (geef in onderstaande vakjes het meest doorslaggevende onderdeel aan, slechts 1 antwoord aankruisen) <ul style="list-style-type: none"> ☐ onderdeel I vaststelling van de onbetwiste relevante feiten ☐ onderdeel II bewijzen en informatievergaring ☐ onderdeel III comparitie na antwoord ☐ onderdeel IV juridische beoordeling ☐ onderdeel V motiveren en beslissen ☐ onderdeel VI inkleding van het vonnis ☐ ik weet niet 						

Toelichting toetsingsformulier civiele vonnissen

d.d. 18-6-2013

1. Achtergrond

De commissie Neleman heeft in 2009 een toetsingskader ontwikkeld waarmee de ambachtelijke kwaliteit van civiele vonnissen kan worden getoetst. In 2012 heeft een pilot plaatsgevonden waarbij, aan de hand van een ingekorte versie van dit toetsingskader, civiele vonnissen zijn getoetst door de hoven Amsterdam en 's-Hertogenbosch. Vervolgens heeft in 2013 nogmaals een pilot plaatsgevonden bij het hof 's-Hertogenbosch, hetgeen heeft geleid tot het huidige toetsingsformulier (d.d. 18-6-2012).

In 2013 zullen alle hoven een substantieel aantal civiele vonnissen van de rechtbanken uit hun ressort toetsen op (ambachtelijke) kwaliteit. Het voornaamste doel hiervan is het meten van de kwaliteit van de vonnissen, nevensdoel is het stimuleren van kwaliteit. Het onderhavige stuk is een toelichting op het toetsingsformulier.

Overigens wordt onder de ambachtelijke kwaliteit van een vonnis verstaan de mate waarin een vonnis vaktechnisch goed in elkaar steekt, met name of het vonnis leesbaar en helder, niet te lang, consistent, en procedureel en materieelrechtelijk voldoet aan de eisen.

2. Invullen formulier

De zaak van de rechtbank wordt beoordeeld door twee van de raadsheren die het hoger beroep tegen deze zaak behandelen, namelijk de concipiënt van het arrest (de hoofdbeoordelaar) en één van de meelezers (de tweede beoordelaar).

De punten A tot en met L van het toetsingsformulier worden ingevuld door de hoofdbeoordelaar. Vervolgens dient de hoofdbeoordelaar het eindvonnis en eventuele tussenvonnissen te beoordelen op de vragen 1-25 van het toetsingsformulier. De tweede beoordelaar dient – na het meelezen van de zaak - zijn eindoordeel in vraag 26 en 27 in te vullen.

Laat bij de beoordeling zo min mogelijk meewegen of u het eens bent met de uitkomst van de zaak. Ook dienen beoordelaars de zaak te beoordelen zoals deze erbij stond toen de rechtbank hem behandelde. Eventuele pas in hoger beroep aangevoerde (nieuwe) argumenten en vorderingen moeten dus buiten beschouwing worden gelaten.

3. Behandeling van de schaal

Het toetsingsformulier kent de schaal slecht/onvoldoende/voldoende/goed en twee extra antwoordmogelijkheden 'n.v.t.' en 'ik weet niet'.

De beoordelaars dienen zich er van bewust te zijn dat deze schaal uit twee negatieve waarden (slecht/onvoldoende) en twee positieve waarden (voldoende/goed) bestaat. Indien het vonnis ver beneden de verwachte standaard blijft, dan dient men het vakje 'slecht' in te vullen. Voldoet het vonnis niet helemaal aan de standaard, dan vult men 'onvoldoende' in. Voldoet het vonnis aan de verwachte standaard, maar ook niet veel meer dan dat, dan vult men 'voldoende' in. Gaat het vonnis boven de standaard uit, dan vult men 'goed' in.

Indien een bepaalde vraag niet van toepassing is of verwijst naar een onderdeel van het vonnis dat ontbreekt, dient standaard 'niet van toepassing' ingevuld te worden. Behalve bij de vragen 3c, 7b, 10b, 14b en 16b, hier wordt expliciet naar uw oordeel over een eventueel ontbrekend onderdeel in het vonnis gevraagd. Ook wordt u in de vragen 3a, 3b, 7a, 10a, 14a en 16a expliciet gevraagd aan te

geven of dit onderdeel aanwezig is in het vonnis door één van de antwoordcategorieën nee/ja/onbekend aan te kruisen.

Kan men in het geheel geen antwoord geven op een vraag, dan vult men het vakje 'ik weet niet' in.

Het is daarnaast belangrijk om slechts 1 vakje aan te kruisen. Maak een keuze uit de vakjes slecht/onvoldoende/voldoende/goed/n.v.t./ik weet niet. Mocht u twijfelen tussen de vakjes, maak dan toch een keuze. Kruisjes tussen de vakjes kunnen niet meegeteld worden, waardoor het toetsingsformulier niet bruikbaar is.

4. Onderdelen toetsingsformulier

In het formulier is de beoordeling van het vonnis uitgesplitst in afzonderlijke onderdelen die hierna zullen worden toegelicht.

I Vaststelling van de onbetwiste relevante feiten

In beginsel dient elk vonnis een opsomming van de relevante feiten te bevatten, die tussen partijen als vaststaand hebben te gelden. In dit onderdeel wordt gevraagd naar een oordeel over de kwaliteit van die vaststelling. **Vraag 1** ziet op een belangrijk onderdeel van de feitenvaststelling, namelijk op de volledigheid daarvan: ontbreken bij de feitenvaststelling onbetwiste feiten, die relevant zijn voor de beslissing en/of het debat tussen partijen? **Vraag 2** zoomt specifiek in op de nauwkeurigheid van de feitenvaststelling: zijn namen en data juist opgenomen, zijn citaten juist overgenomen etc.

II Bewijzen en informatievergaring

Dit onderdeel heeft betrekking op de wijze waarop in het vonnis is omgegaan met feiten, die niet vaststaan tussen partijen (de ene partij stelt, de andere partij betwist), maar die wel relevant zijn voor de beslissing. Daarbij is in de eerste plaats bij **vraag 3a** aan de orde of er volgens u kwesties van bewijslast spelen in deze zaak. Bij **vraag 3b** dient te worden aangegeven of het vonnis daadwerkelijk overwegingen over bewijslast bevat. Bij **vraag 3c** wordt gevraagd wat uw oordeel is over de beslissing van de rechter om al dan niet in te gaan op de bewijslast. Bij **vraag 4** is aan de orde of de bewijslast op juiste wijze is verdeeld. In veel gevallen voorzien partijen hun feitelijke stellingen van een bewijsaanbod. Is dit het geval, dan moet bij **vraag 5** worden aangegeven of hierop in het vonnis op juiste wijze is gerespondeerd: is expliciet ingegaan op bewijsaanbiedingen en, indien het bewijsaanbod is gepasseerd, is dit op juiste gronden en met een toereikende motivering geschied? In het geval een bewijsopdracht is verstrekt wordt bij **vraag 6** gevraagd of deze bewijsopdracht voldoende concreet is. Bij **vraag 7a** dient te worden aangegeven of er een deskundige benoemd is en bij **vraag 7b** wat het oordeel is over de keuze tot het al dan niet benoemen van een deskundige. In het geval dat een deskundige is benoemd, wordt bij **vraag 8** gevraagd of de vragen aan de deskundige voldoende concreet zijn. Met **vraag 9** wordt aangekaart in hoeverre de deskundige de juiste vragen zijn voorgelegd, met name of de vragen relevant (te veel gevraagd?) en volledig (alles gevraagd wat gevraagd moest worden?) zijn.

III Comparitie na antwoord

De comparitie na antwoord is een belangrijk moment in de procedure in eerste aanleg: de rechter kan hier inlichtingen vragen aan partijen en helderheid verkrijgen over de inzet van het geschil. Daarnaast dient de comparitie ook tot het beproeven van een schikking, maar dit element onttrekt zich in het algemeen aan de waarneming van de appelrechter en vormt dus geen onderdeel van de vraagstelling.

Bij **vraag 10a** dient allereerst te worden aangegeven of er een comparitie heeft plaatsgevonden. In **vraag 10b** wordt gevraagd naar het oordeel over de keuze tot het al dan niet instellen van een

comparitie. Bij **vraag 11** kan, aan de hand van proces-verbaal, worden aangegeven in hoeverre de rechter alle relevante geschilpunten aan de orde heeft gesteld en partijen om inlichtingen heeft gevraagd.

De rechter kan ook de zaak ter comparitie instrueren. Zo kunnen afspraken worden gemaakt over nadere proceshandelingen, bijvoorbeeld over de noodzaak van re- en dupliek indien ter comparitie nieuwe informatie naar voren komt. Soms formuleert de rechter direct een bewijsopdracht en wordt aansluitend op de comparitie overgegaan tot een getuigenverhoor. **Vraag 12** heeft betrekking op de instructie ter comparitie. Hieronder valt ook de volledigheid van de instructie.

IV Juridische beoordeling

In dit onderdeel gaat het erom of in het vonnis een juiste juridische beoordeling heeft plaatsgevonden. Hieraan zijn verschillende aspecten te onderscheiden. In **vraag 13** wordt gevraagd naar de vaststelling en toepassing van de wettelijke rechtsregels. Beoordeeld moet worden of in het vonnis (ambtshalve) de juiste rechtsregels zijn toegepast en bovendien of die rechtsregels correct zijn toegepast.

Bij **vraag 14a** wordt nagegaan of regels van Europees recht werden gehanteerd in het vonnis. **Vraag 14b** gaat om uw oordeel over de keuze om al dan niet regels van Europees recht toe te passen. Bij **vraag 15** geeft u aan hoe de rechter deze regels heeft gepast.

Vraag 16a heeft betrekking op de verwijzing naar relevante jurisprudentie (HR-rechtspraak). Is hier naar verwezen in de zaak? En, bij **vraag 16b**, wat vindt u van de keuze om al dan niet naar jurisprudentie te verwijzen in deze zaak? Bij **vraag 17** gaat het erom of in het vonnis blijkt is gegeven van (actuele) ontwikkelingen in de HR-rechtspraak met betrekking tot de wijze van toepassing.

V Motiveren en beslissen

Een belangrijk aspect van de motivering van een rechterlijke beslissing is dat alle relevante feitelijke en juridische geschilpunten zijn behandeld, zie **vraag 18**. Dit geschiedt vooral aan de hand van de door partijen aangevoerde stellingen en argumenten. In het vonnis moet daar - binnen bepaalde grenzen - op worden gerepondeerd, zodat het vonnis, voor zover mogelijk, aansluit bij het debat dat tussen partijen is gevoerd. Bij **vraag 19** gaat het om de kwaliteit van de motivering: is deze logisch opgebouwd en ontbreken geen essentiële elementen.

Sluitstuk van het vonnis is het dictum. **Vraag 20** heeft betrekking op de vraag of alle onderdelen van het dictum (inclusief rente, kosten) in het vonnis van een motivering zijn voorzien. Overigens is het niet steeds fout wanneer de rechter geen overweging wijdt aan een veroordeling in het dictum. Zo behoeft bijvoorbeeld een uitvoerbaar bij voorraad verklaring in een kort geding vonnis niet altijd te worden gemotiveerd, met name wanneer hiertegen geen verweer is gevoerd. **Vraag 21** ziet op de wijze waarop het dictum is geformuleerd: is het begrijpelijk, volledig, nauwkeurig, en niet voor meerdere uitleg vatbaar.

VI Inkleiding van het vonnis/de vonnissen

Bij **vraag 22** wordt gevraagd naar de 'uiterlijke' kwaliteit van het vonnis. Is het voorzien van een overzichtelijke indeling en lay-out, bijvoorbeeld tussenkopjes, nummering, of gebruik van cursief. Het taalgebruik is aan de orde bij **vraag 23**: is dit voldoende begrijpelijk, ook voor partijen?

VII Slotstelling

In **vraag 24** wordt gevraagd naar een eindoordeel over de behandeling van de zaak. Bij de beoordeling van vraag 24 mag niet worden meegewogen of u het eens bent met de uitkomst van de zaak. Ook is niet de bedoeling dat u voor zichzelf een optelsom maakt van de beoordelingen van de voorgaande onderdelen I tot en met VI; het gaat om uw globale beeld van het vonnis als geheel.

Hierbij is ruimte voor alle opmerkingen die u over de zaak wilt maken, waarbij zowel melding kan worden gemaakt van punten die eerder in het formulier aan de orde zijn geweest, maar ook van punten die buiten het formulier vallen. Ook dient u hier te benadrukken wat volgens u het meest opvallende – positieve of negatieve - punt is in het vonnis.

Tenslotte wordt bij **vraag 25** nagegaan welk onderdeel van het toetsingsformulier het meest doorslaggevend is geweest bij uw eendoordeel over de algehele (ambachtelijke) kwaliteit van het betreffende vonnis.

Vragen in te vullen door tweede beoordelaar (meelezer)

In **vraag 26** wordt gevraagd naar een eendoordeel van de tweede beoordelaar (meelezer) over de behandeling van de zaak. Bij de beoordeling van vraag 26 mag niet worden meegewogen of u het eens bent met de uitkomst van de zaak. Ook is niet de bedoeling dat u voor zichzelf een optelsom maakt van de beoordelingen van de voorgaande onderdelen I tot en met VI; het gaat om uw globale beeld van het vonnis als geheel. Hierbij is ruimte voor alle opmerkingen die u over de zaak wilt maken, waarbij zowel melding kan worden gemaakt van punten die eerder in het formulier aan de orde zijn geweest, maar ook van punten die buiten het formulier vallen. Ook zou u hier kunnen benadrukken wat volgens u het meest opvallende – positieve of negatieve - punt is in het vonnis.

Tenslotte wordt bij **vraag 27** nagegaan welk onderdeel van het toetsingsformulier het meest doorslaggevend is geweest bij uw eendoordeel als tweede beoordelaar (meelezer) over de algehele (ambachtelijke) kwaliteit van het betreffende vonnis.

Protocol verwerking toetsingsformulieren project rechtspraakbrede toetsing civiele vonnissen 2013/2014

De vergadering van presidenten van de rechtbanken, de gerechtshoven, de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven

en

de Raad voor de rechtspraak,

gezien het advies van de stuurgroep Rechtspraakbrede toetsing civiele vonnissen

overwegende dat in het kader van het project Rechtspraakbrede toetsing civiele vonnissen behoefte bestaat om beleidsregels vast te stellen betreffende de gegevensuitwisseling tussen de gerechtshoven, de Raad voor de rechtspraak en de rechters die de beoordeelde vonnissen hebben gewezen,

besluiten tot het vaststellen van het navolgende Protocol verwerking toetsingsformulieren project rechtspraakbrede toetsing civiele vonnissen.

Paragraaf 1. Algemene bepalingen

Artikel 1

In dit protocol wordt verstaan onder:

- a. Raad: de Raad voor de rechtspraak;
- b. project: het project Rechtspraakbrede toetsing civiele vonnissen;
- c. toetsingsformulier: het ten behoeve van het project ontwikkelde formulier, dat als bijlage aan dit protocol is gehecht;
- d. toelichtingsformulier: het formulier dat de toelichting op het toetsingsformulier bevat;
- e. lokale projectleider: de bij een gerechtshof werkzame persoon die is aangewezen om aldaar de uitvoering van het project gestalte te geven, bijgestaan door de door hem aangewezen lokale projectsecretaris;
- f. programmasecretaris: de programmasecretaris kwaliteit van het bureau van de Raad;
- g. landelijk onderzoeker: de landelijk onderzoeker die vanuit de Raad voor de rechtspraak aan het project is verbonden, alsmede de data-entry medewerker die hem bijstaat;
- h. landelijk projectleider: de door de Raad en de vergadering van presidenten aangewezen persoon, verantwoordelijk voor de uitvoering van het project, bijgestaan door een landelijke projectsecretaris.

Artikel 2

1. Alle betrokkenen betrachten vertrouwelijkheid ten aanzien van de gegevens waarvan zij in het kader van het project kennis nemen en gebruiken deze gegevens uitsluitend voor het doel waarvoor zij aan ieder van hen zijn verstrekt.
2. Het is niet toegestaan om de inhoud van het formulier te gebruiken bij de beoordeling van de prestatie van de individuele rechter.

Artikel 3

1. Postverzending die in het kader van het project tussen rechtbanken en gerechtshoven plaatsvindt geschiedt door middel van vertrouwelijke interne post.
2. Postverzending die in het kader van het project tussen gerechtshoven en de landelijk onderzoeker (postadres Raad) plaatsvindt geschiedt per koerier.

Paragraaf 2. De uitvoering van de toetsing bij de gerechtshoven

Artikel 4

1. Met ingang van 24 juni 2013 worden door de gerechtshoven in alle zaken waarin (1) een eindvonnis is gewezen en (2) een uitspraakdatum is of wordt bepaald voor een eerste inhoudelijk arrest en (3) waarop naar verwachting ook daadwerkelijk binnen niet al te lange termijn uitspraak zal worden gedaan, een toetsingsformulier en een toelichtingsformulier in het dossier gevoegd.
2. Op de eerste pagina van het toetsingsformulier zijn de zaakgegevens door de griffie of de hoofdbeoordelaar ingevuld (de punten a-1). Voor het overige wordt het toetsingsformulier door de beoordelaars ingevuld.
3. Ieder toetsingsformulier wordt ingevuld door twee raadsheren die het arrest zullen wijzen. De concipiënt van het te wijzen arrest zal optreden als hoofdbeoordelaar. De raadsheer die het arrest als eerste meeleest zal als tweede beoordelaar optreden, behoudens het geval dat dit een raadsheer-plaatsvervanger is.

Artikel 5

1. De raadsheer die optreedt als hoofdbeoordelaar van een vonnis vult het daarvoor bestemde gedeelte van het toetsingsformulier in en geeft het met het dossier van de zaak aan de raadsheer die optreedt als tweede beoordelaar.
2. De raadsheer die optreedt als hoofdbeoordelaar zal aan anderen dan aan de raadsheer die optreedt als tweede beoordelaar geen tot het betreffende vonnis dan wel de rechter(s) die dat vonnis heeft/hebben gewezen herleidbare informatie verschaffen over de inhoud van de uitgevoerde beoordeling.
3. Nadat de raadsheer die optreedt als tweede beoordelaar het voor hem bestemde gedeelte van het toetsingsformulier heeft ingevuld voegt hij dit in een gesloten envelop in het dossier.
4. De tweede beoordelaar zal aan anderen dan de hoofdbeoordelaar geen tot het betreffende vonnis dan wel de rechter(s) die dat vonnis heeft/hebben gewezen herleidbare informatie verschaffen over de inhoud van de uitgevoerde beoordeling.

Artikel 6

1. De lokale projectleiders verzamelen de gesloten enveloppen met de door de beoordelaars ingevulde formulieren, openen die enveloppen en controleren die op volledigheid.
2. De lokale projectleiders administreren het aantal aan hen gezonden toetsingsformulieren, met daarbij een onderverdeling per rechtbank.
3. Behoudens de hiervoor onder 6.2 bedoelde registratie vindt bij de gerechtshoven geen registratie met betrekking tot (de inhoud van) de toetsingsformulieren plaats.

Paragraaf 3. De verzending van kopieën van ingevulde toetsingsformulieren naar de landelijk onderzoeker

Artikel 7

1. De lokale projectleiders maken van ieder door hen ontvangen toetsingsformulier één kopie. Op de kopie wordt het zaaknummer van de rechtbank onleesbaar gemaakt, waarna die kopie gereed is voor doorzending naar de landelijk onderzoeker.
2. Steeds zodra van een bepaalde rechtbank 60 volledig ingevulde toetsingsformulieren zijn ontvangen, verzenden de lokale projectleiders de daarvan gemaakte kopieën (exemplaren zonder zaaknummer rechtbank) naar de landelijk onderzoeker.
3. Voor zover er nadat het aantal van 60 volledig ingevulde toetsingsformulieren is bereikt nog andere toetsingsformulieren bij een lokale projectleider worden bezorgd worden deze na ontvangst door hem vernietigd.

Paragraaf 4. De verzending van de ingevulde toetsingsformulieren naar de rechtbanken

Artikel 8

1. De lokale projectleiders zenden, eveneens zodra van een bepaalde rechtbank 60 volledig ingevulde toetsingsformulieren zijn ontvangen, het originele toetsingsformulier in een gesloten envelop aan een daartoe aangewezen contactpersoon van de rechtbank waarvan het vonnis waarop het betreffende toetsingsformulier betrekking heeft afkomstig is.
2. De lokale projectleiders zorgen dat de envelop waarin de originele toetsingsformulieren aan de contactpersonen bij de rechtbanken worden verzonden als zodanig voor die contactpersonen herkenbaar zijn. Hij vermeldt aan de buitenzijde van iedere envelop het zaak- en/of rolnummer van de rechtbank.

Paragraaf 5. De verwerking van de ontvangen toetsingsformulieren door de rechtbanken

Artikel 9

1. De contactpersonen van de rechtbanken distribueren de ontvangen gesloten enveloppen aan de rechter die het beoordeelde vonnis heeft gewezen. Ingeval het vonnis is gewezen door een meervoudige kamer wordt de gesloten envelop aan de voorzitter van die kamer ter hand gesteld.
2. Uitsluitend de rechter die het vonnis waarop de beoordeling betrekking heeft, dan wel, ingeval het vonnis is gewezen door een meervoudige kamer, de voorzitter van die kamer, is bevoegd de envelop te openen.
3. Ingeval het toetsingsformulier betrekking heeft op een door een meervoudige kamer gewezen vonnis draagt de voorzitter er zorg voor dat de andere leden van die meervoudige kamer van de inhoud van de beoordeling kennis nemen.
4. Een rechter die een beoordeeld vonnis (mede) heeft gewezen behoeft aan anderen geen mededeling te doen omtrent de inhoud van de beoordeling; het staat hem echter vrij deze te benutten voor professioneel debat.

Paragraaf 6. De rapportage van de ingevulde toetsingsformulieren door de landelijk onderzoeker

Artikel 10

1. De landelijk onderzoeker analyseert de toetsingsformulieren ten behoeve van een rapportage waarin verslag wordt gedaan over de uitkomsten van het onderzoek.
2. De in het rapport beschreven uitkomsten zijn niet te herleiden tot een specifieke zaak dan wel tot individuele rechters of raadsheren of tot afzonderlijke gerechten.
3. De gegevens die op basis van de ontvangen kopieën van toetsingsformulieren worden verkregen worden door de landelijk onderzoeker op een beveiligde locatie opgeslagen. Dit geldt zowel de kopieën als de voor de analyse aangemaakte data-bestanden.
4. De in artikel 10.3 beschreven gegevens worden bewaard tot 5 jaar na afloop van ontvangst.

Paragraaf 7. Terugkoppeling van de resultaten van de toetsing.

Artikel 11

1. De landelijk projectleider schrijft aan de hand van de door de landelijk onderzoeker aan hem toegezonden rapportage een openbaar verslag, waaraan de rapportage van de landelijk onderzoeker als bijlage zal worden toegevoegd. Het verslag bevat een weergave van de uitkomsten en een conclusie over wat op basis van de uitkomsten gezegd kan worden over de ambachtelijke kwaliteit van vonnissen. Tevens bevat het rapport een beschrijving van het toetsingsproces en conclusies over de opbrengst en meerwaarde van deze vorm van toetsing.

2. Naast het in lid 1 bedoelde openbare verslag stelt de landelijk projectleider indien van toepassing een meer gedetailleerde versie van het openbare verslag ten behoeve van de visitatiecommissie op¹².
3. Ten slotte wordt door de landelijk projectleider een kader geformuleerd voor de totstandkoming van een professionele ontmoeting tussen de gerechtshoven en de rechtbanken waarin op basis van wederkerigheid over de uitkomsten van de toetsing kan worden gesproken.

Slotbepalingen

Artikel 12

De gerechtsbesturen zullen de inhoud van dit protocol aan de ondernemingsraad bekendmaken en aan alle bij de toetsing betrokken medewerkers.

Artikel 13

Dit protocol treedt in werking met ingang van <datum> en geldt voor en geldt voor de duur van het project.

Artikel 14

Dit protocol wordt aangehaald als: Protocol verwerking toetsingsformulieren project rechtspraakbrede toetsing civiele vonnissen 2013/2014.

Vastgesteld op 12 december 2013

¹ Ten aanzien van het project 'toetsing civiele vonnissen' zal de visitatiecommissie nagaan of het instrument 'werkt'. De visitatiecommissie gaat niet beoordelen in hoeverre de handelsvonnissen aan de visitatienormen voldoen. De visitatiecommissie zal enkel kijken of het instrument dat is ontwikkeld bruikbaar is in de beoordeling van ambachtelijke kwaliteit en in welke mate dit opweegt tegen de investeringen. Zie brief UIT 6654 S&O / AdK , 15 april 2013 t.a.v. College van Afgevaardigden, onderwerp 'Terugkoppeling opmerkingen CvA op concept visitatieprotocol'

² Voor het gehele visitatieprotocol, zie <http://intro2.rechtspraak.minjus.nl/Projecten/Kwaliteit/Visitatie-2014/Pages/Onderzoeksopdrachtvisitatiecommissie.aspx>

Bevindingen over de ambachtelijke kwaliteit van handelsvonnissen – Rechtspraakbrede toetsing 2013

Raad voor de rechtspraak: 20-2-2014

Jacqueline van der Schaaf

Belangrijkste bevindingen

Het toetsingsinstrument, ontwikkeld om de ambachtelijke kwaliteit van handelsvonnissen te beoordelen, is na eerdere testfasen in 2013 Rechtspraakbreed toegepast. In totaal zijn 632 handelsvonnissen - gewezen in eerste aanleg - getoetst op ambachtelijke kwaliteit door raadsheren van de hoven. Alle hoven hebben aan de toetsing deelgenomen, met in totaal 158 verschillende raadsheren. De vonnissen zijn 'dubbel getoetst': elk vonnis is beoordeeld door een hoofdbeoordelaar en een tweede beoordelaar. Het merendeel van de hoofdbeoordelaars toetste 2 à 5 vonnissen.

- De hoofdvraag van het onderzoek is: wat is het oordeel over de ambachtelijke kwaliteit van handelsvonnissen? In 81% van de vonnissen was het eindoordeel positief. 'Positief' betekent hier een kwalificatie 'voldoende' of 'goed'.
- Gemiddeld geeft de hoofdbeoordelaar lagere oordelen dan de tweede beoordelaar. Echter, per vonnis bezien is in slechts 3% van de vonnissen waarin de tweede beoordelaar positief is, de hoofdbeoordelaar negatief. Andersom is in 2% van de vonnissen waarbij de hoofdbeoordelaar positief is, de tweede beoordelaar negatief. Er bestaat dus behoorlijke overeenstemming tussen de beoordelaars of het eindoordeel positief of negatief moet zijn.
- Vonnissen van de civiele rechter krijgen een relatief hoger eindoordeel dan vonnissen van de kantonrechter. Ook het type procedure blijkt ertoe te doen; kort gedingzaken verkrijgen een relatief hoger eindoordeel dan zaken afgehandeld in een bodemprocedure. Kortom, ook de wijze waarop zaken zijn afgehandeld doet er toe.
- Sommige onderdelen in een vonnis tellen zwaarder dan andere voor het eindoordeel over het vonnis. De beoordelaars zien onderdeel V, motiveren en beslissen, als belangrijkste onderdeel bij het eindoordeel. Daarop volgt onderdeel IV, juridische beoordeling. Het eindoordeel op onderdeel V is relatief hoger, dat op onderdeel IV relatief lager dan het gemiddeld totaal eindoordeel.
- Een statistische analyse van de invloed van de verschillende onderdelen samen op het eindoordeel leidt tot de conclusie dat onderdeel V het sterkste effect heeft op het eindoordeel over het vonnis. Een positieve score op onderdeel V geeft het meeste kans op een positief eindoordeel. Anders dan de mening van de beoordelaars zou doen verwachten, vinden we geen duidelijk effect van het totale onderdeel IV op het eindoordeel. Wel vinden we dit terug bij een analyse van het effect van de afzonderlijke vragen. Een goede score op vraag 13 van onderdeel IV naar 'de toepassing van de wettelijke wetsregels' geeft een grote kans op een positief eindoordeel. Ook de vragen binnen onderdeel V zijn hierin sterk van belang, met name vraag 18, naar 'het behandelen van alle relevante juridische geschilpunten'. De door de beoordelaars aangegeven belangrijkste onderdelen ter beoordeling van een vonnis komen dus grotendeels overeen met de puur statistische resultaten.

1 Inleiding

Deze notitie¹ doet verslag van de resultaten uit de Rechtspraakbrede toetsing van de ambachtelijke kwaliteit van handelsvonnissen uitgevoerd in 2013. De toetsing heeft een geschiedenis. In 2010 werd een eerste pilot uitgevoerd². Daarop volgden nog twee pilots om uiteindelijk bij het huidige toetsingsinstrument uit te komen³.

De aanleiding en doel van het project luidt als volgt:

“De Rechtspraak heeft zich tot doel gesteld een methode te ontwikkelen waarmee de kwaliteit van rechterlijke uitspraken van rechtbanken systematisch en periodiek wordt getoetst. Door middel van toetsing zou een uitspraak kunnen worden gedaan over de ambachtelijke kwaliteit van rechterlijke uitspraken. Het is de bedoeling dat inhoudelijke kwaliteitstoetsing een permanent onderdeel wordt van de visitatie en daarmee van het kwaliteitssysteem van de Rechtspraak.”⁴

Daarnaast diende het project een kader te ontwikkelen waarbinnen de terugkoppeling door de gerechtshoven aan de rechtbanken over de uitkomsten van de toetsing plaats kon vinden.

De vragen die in deze notitie aan de orde worden gesteld zijn:

Wat is het oordeel van raadsheren over de ambachtelijke kwaliteit van de in eerste aanleg gewezen handelsvonnissen?

1. Wat is de ambachtelijke kwaliteit van vonnissen Rechtspraakbreed?
2. Is er verschil in ambachtelijke kwaliteit tussen vonnissen van de meervoudige kamer en enkelvoudige kamer? Is er verschil in ambachtelijke kwaliteit tussen vonnissen van de kantonrechter en de civiele rechter enerzijds en kort geding of bodemprocedures anderzijds? Verschilt de ambachtelijke kwaliteit van vonnissen tussen verschillende rechtsgebieden?
3. Welke onderdelen zijn (volgens de beoordelaars) doorslaggevend voor de ambachtelijke kwaliteit van vonnissen? En hoe zijn deze onderdelen beoordeeld?
4. Welke onderdelen en vragen verklaren (statistisch) het eindoordeel en welk aandeel heeft elk onderdeel en vraag hier in? (de multivariate analyse)

De hier beschreven onderzoeksresultaten betreffen de ambachtelijke kwaliteit van handelsvonnissen⁵ gewezen door de rechtbanken. Het gaat om 632 vonnissen⁶ waarin vervolgens tussen juni 2013 en december 2013 een inhoudelijk arrest is geweest bij de hoven. De te toetsen vonnissen zijn geselecteerd op basis van de in die periode bij de hoven binnengekomen zaken. Bij twee hoven is de selectie van de te toetsen vonnissen overgelaten aan de raadsheren zelf. Er heeft bij deze twee hoven geen selectie plaatsgevonden op een bepaald type vonnis (paragraaf 2.3, Milar, 2014).

Per geselecteerde zaak is door een raadsheer (de hoofdbeoordelaar) een toetsingsformulier ingevuld met zo'n 25 vragen over de ambachtelijke kwaliteit van het vonnis van de rechtbank (zie bijlage 1). Ook geeft de hoofdbeoordelaar een eindoordeel over het vonnis en geeft aan welk onderdeel in het vonnis hierin de doorslag gaf. Dit toetsingsformulier is mede bekeken door een tweede raadsheer (de

¹ Met dank aan collega Frank Van Tulder voor zijn heldere commentaar op eerdere versies van deze notitie.

² Neleman, P. en P.J. Neijt, Toetsingscommissie civiele vonnissen, Raad voor de rechtspraak: 22 februari 2011

³ Schaaf, J. van der, Evaluatie van het toetsingsformulier 'Kwaliteit civiele zaken', Raad voor de rechtspraak, eindversie: 11-10-2012 en

Schaaf, J. van der, Evaluatie pilot 3 'Rechtspraakbrede toetsing civiele handelsvonnissen', Raad voor de rechtspraak, eindversie: 16-5-2013

⁴ Milar O., Plan van aanpak Rechtspraakbrede toetsing civiele vonnissen, 5 maart 2013

⁵ Onder ambachtelijke kwaliteit is verstaan: “[...] Dit is de mate waarin een vonnis vaktechnisch goed in elkaar steekt, met name leesbaar en helder, niet te lang, consistent, en procedureel en materieelrechtelijk voldoet aan de ambtelijke eisen, terwijl het uitmond in een overtuigende en aanvaardbare beslissing (Neleman, 2011). De juistheid van de beslissing als zodanig blijft dus buiten beschouwing.” (blz. 3, Projectopdracht Rechtspraakbrede toetsing civiele handelsvonnissen 13 februari 2013)

⁶ “Het gaat om ‘handelszaken met verweer’. Daartoe rekenen we op tegenspraak gevoerde dagvaardingszaken, via een eindvonnis (waaronder mede te verstaan een deelvonnis) afgehandeld door de sector kanton of civiel van de rechtbank. Het gaat zowel om bodemzaken als kort geding zaken. Verzoekschriften, verstekzaken en royementen vallen hier dus niet onder.” (blz. 13, Milar, 2013)

tweede beoordelaar). De tweede beoordelaar geeft eveneens zijn eindoordeel over het vonnis, een eventuele motivering voor dat eindoordeel en geeft aan welk onderdeel in het vonnis het zwaarste meetelde voor zijn eindoordeel. Er is met andere woorden sprake van een dubbele toetsing. Het voorblad met algemene gegevens over de zaak is ingevuld door de griffie of de hoofdbeoordelaar. Alle hoven hebben aan de toetsing deelgenomen, met in totaal 158 verschillende raadsheren. Het merendeel van de hoofdbeoordelaars toetste 2 à 5 vonnissen (zie bijlage 3).

De beoordeelde vonnissen geven een beeld van de ambachtelijke kwaliteit van handelszaken waarbij appel is ingesteld. Of deze zaken afwijken van handelszaken die niet in appel gaan is onbekend. Het aantal zaken benodigd in de steekproef om een Rechtspraakbrede uitspraak te kunnen doen over de ambachtelijke kwaliteit van handelsvonnissen is bereikt (bijlage 4).

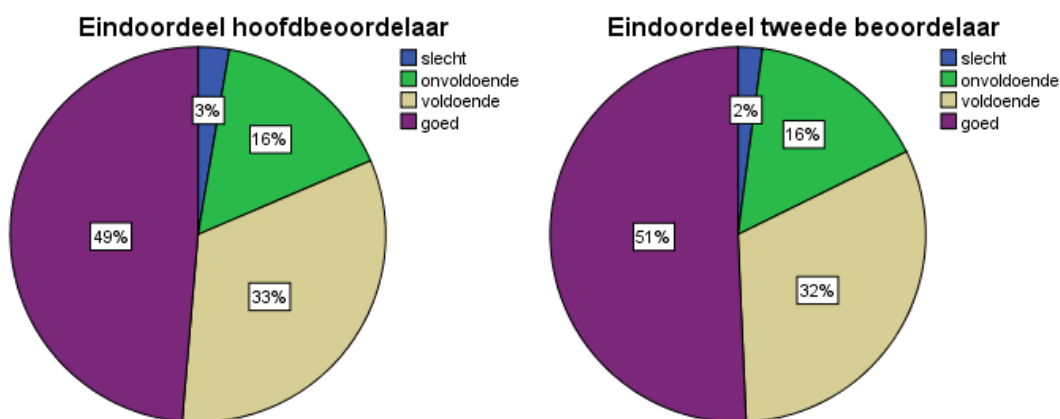
Paragraaf 2 schetst het eindoordeel over de ambachtelijke kwaliteit van vonnissen en laat zien of de kwaliteit verschilt naar de wijze waarop zaken zijn behandeld bij de rechtbanken (onderzoeksvraag 1 en 2) Paragraaf 3 laat zien welke onderdelen van een vonnis het belangrijkste zijn voor het eindoordeel van beoordelaars (onderzoeksvraag 3). Paragraaf 4 geeft weer, welke onderdelen en vragen per onderdeel de belangrijkste invloed blijken te hebben op het eindoordeel volgens een multivariate analyse (onderzoeksvraag 4). De bijlagen geven de rechte tellingen weer van het toetsingsformulier en het voorblad (bijlage 1), de toetsing van gemiddelden en de multivariate analyse (bijlage 2), de verantwoording over het toetsingsinstrument (bijlage 3) en de verantwoording over de steekproef (bijlage 4)

2 Eindoordeel over de ambachtelijke kwaliteit van de vonnissen

Deze paragraaf gaat in op het eindoordeel van beoordelaars over de ambachtelijke kwaliteit van beoordeelde vonnissen. Ook de relatie tussen eindoordeel en de behandelwijze komt in beeld, evenals de verschillen in eindoordeel per rechtsgebied.

Het eindoordeel

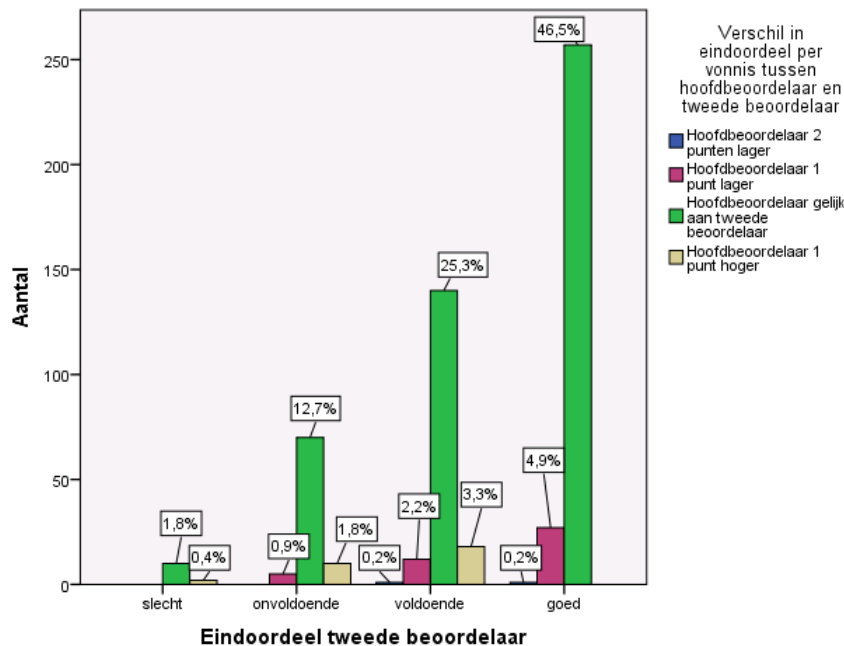
Figuur 1 Eindoordeel hoofdbeoordelaar en tweede beoordelaar

Figuur 1 geeft het eindoordeel van de hoofdbeoordelaar en tweede beoordelaar weer. De hoofdbeoordelaar heeft 49% van de vonnissen goed bevonden, 33% voldoende, 16% onvoldoende en 3% slecht. Afgerond beoordeelt de hoofdbeoordelaar 81% van de vonnissen positief. Het eindoordeel van de tweede beoordelaar is gemiddeld nog iets positiever: deze beoordeelt 83% van de vonnissen positief. Het gemiddelde verschil in eindbeoordeling tussen de beoordelaars is significant (details toetsing in bijlage 2).

Deze gemiddelden laten nog niet zien hoe het eindoordeel tussen beoordelaars verschilt per individueel vonnis. Figuur 2 geeft dit verschil weer.

Figuur 2 Verschil in eindoordeel per vonnis tussen hoofdbeoordelaar en tweede beoordelaar naar eindoordeel tweede beoordelaar

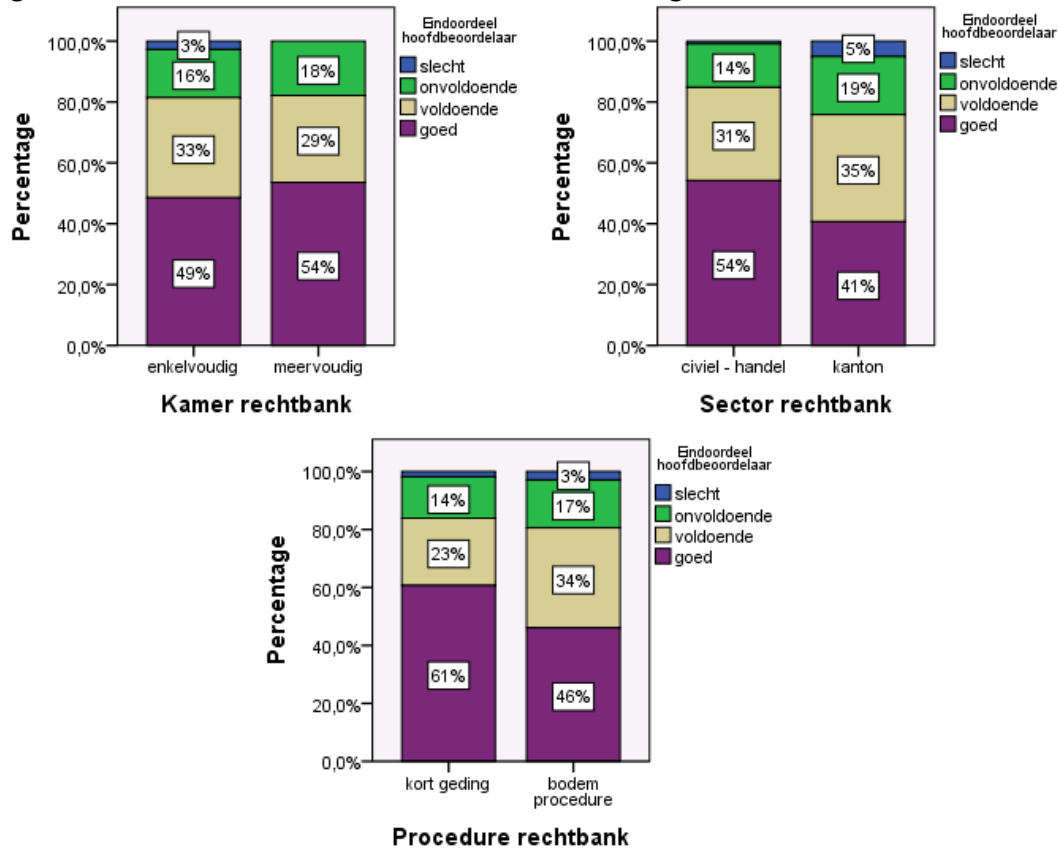
Figuur 2 laat zien dat hoofdbeoordelaar en tweede beoordelaar een gelijk eindoordeel vellen in 86% van de vonnissen (groene staven). In 8% van de vonnissen geeft de hoofdbeoordelaar een lager eindoordeel (paarse en nauwelijks zichtbare blauwe staven) dan de tweede beoordelaar en in 5% van de individuele vonnissen geeft de hoofdbeoordelaar een hoger eindoordeel (beige staven). In het merendeel van de gevallen bestaat overeenstemming over het eindoordeel, maar bij een afwijkend eindoordeel is het oordeel van de hoofdbeoordelaar vaak het laagste van de twee.

Ook laat de figuur zien dat de hoofdbeoordelaar relatief het meest naar beneden afwijkt (5%) wanneer de tweede beoordelaar een 'goed' geeft op het vonnis. Dit betekent dat bij de vonnissen waar de tweede beoordelaar een 'goed' geeft en de hoofdbeoordelaar niet, de hoofdbeoordelaar in die vonnissen een 'voldoende' geeft. Slechts op 1 vonnis geeft de hoofdbeoordelaar in deze categorie 2 punten minder; een 'onvoldoende'. Afwijking van het eindoordeel naar boven door de hoofdbeoordelaar komt het meeste voor wanneer de tweede beoordelaar een 'voldoende' geeft (3%). De hoofdbeoordelaar geeft hier dus een 'goed' op het vonnis. Al met al geeft slechts in 3% van het totaal aantal beoordeelde vonnissen de tweede beoordelaar een positief eindoordeel (voldoende en goed samen) en de hoofdbeoordelaar een negatief eindoordeel (slecht en onvoldoende samen). Andersom geldt dat in 2% van de vonnissen de hoofdbeoordelaar een positief oordeel geeft en de tweede beoordelaar een negatief oordeel.

Wijze van afhandeling en eindoordeel

Hangt het eindoordeel nu af van de wijze waarop de zaak is afgehandeld? In figuur 3 staan de verschillende eindoordelen weergegeven naar wijze van afhandeling.

Figuur 3 Eindoordeel hoofdbeoordelaar naar afhandeling zaak

We bekijken allereerst de verschillen in eindoordeel tussen vonnissen van de enkelvoudige en de meervoudige kamer. De oordelen over vonnissen van de meervoudige kamer lijken gemiddeld iets hoger te liggen, maar hieraan mag geen betekenis worden gehecht. Het verschil is namelijk niet significant. De eindoordeelen over vonnissen van de kantonrechter en die van de civiele rechter verschillen wel significant; door de civiele rechter gewezen vonnissen krijgen een relatief hoger eindoordeel. Ook het type procedure blijkt ertoe te doen: vonnissen in kort gedingzaken krijgen een relatief hoger eindoordeel dan vonnissen in een bodemprocedure (details toetsing in bijlage 2).

Onder welk rechtsgebied het vonnis valt, staat weergegeven in bijlage 1 (vraag I). We hebben hier echter te maken met zeer kleine aantallen, waardoor verschillen in eindoordeel per rechtsgebied niet duidelijk zijn.

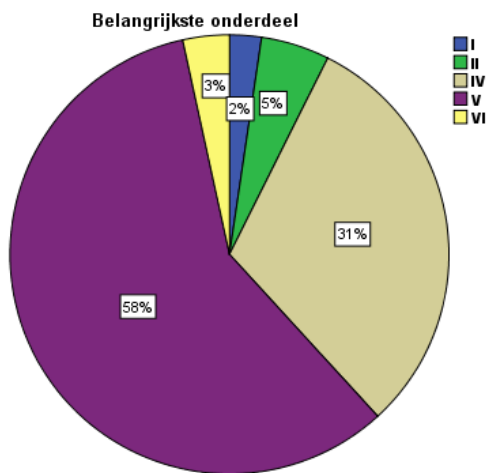
3 De relatie tussen eindoordeel en het oordeel op onderdelen

Welk onderdeel van het vonnis vinden beoordelaars nu het belangrijkste voor hun eindoordeel? De 25 vragen over de ambachtelijke kwaliteit van het vonnis zijn opgedeeld in 6 aparte onderdelen; Onderdeel I, vaststelling van de onbetwiste relevante feiten; onderdeel II, bewijzen en informatievergaring; onderdeel III, comparitie na antwoord; onderdeel IV, juridische beoordeling, onderdeel V, motiveren en beslissen; en onderdeel VI, inkleding van het vonnis⁷. Beoordelaars is

⁷ Uit de verschillende vragen per onderdeel is een gemiddelde score afgeleid. Hoe dit gemiddelde is berekend en wordt afgerond, maakt nogal uit voor de verdeling van de scores. Hier is gekozen voor een variant die als een score eindigt op .50, naar beneden afrondt. Dit in tegenstelling tot een 'normale' afronding waar deze score naar boven afgerond zou worden. Een voorbeeld ter verduidelijking: op de eerste vraag scoort het vonnis een 2 (onvoldoende) en op de tweede vraag scoort het vonnis een 3 (voldoende), het gemiddelde wordt dan 2,50. Dit gemiddelde wordt hier in deze analyse afgerond naar 2 (onvoldoende). In een 'normale' afronding zou dit een 3 (voldoende) zijn geworden. De hier gehanteerde methode is met andere woorden een 'strengere' variant op de 'normale' afronding. Overigens tellen, ongeacht het aantal vragen per onderdeel, alle vragen even zwaar mee in dit gemiddelde.

gevraagd welk onderdeel van het vonnis het zwaarst woog voor hun eindoordeel. Figuur 4 geeft dit weer.

Figuur 4 Belangrijkste onderdeel voor eindoordeel van hoofdbeoordelaars

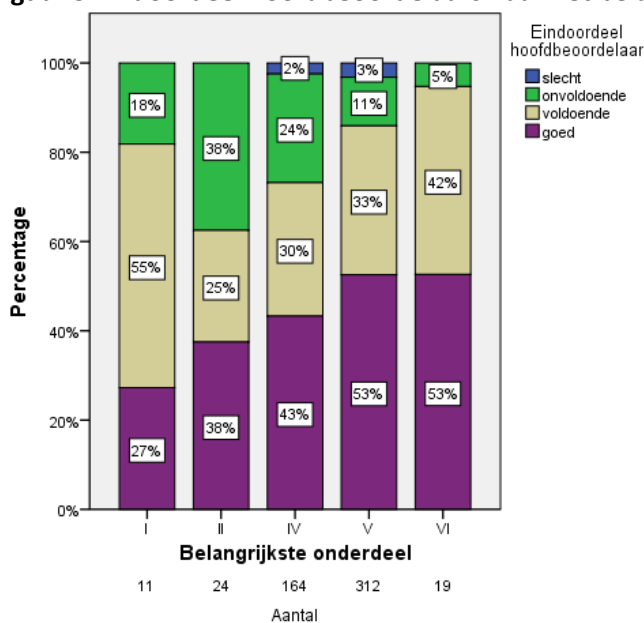

Hoofdbeoordelaars noemen onderdeel V, motiveren en beslissen, duidelijk het meest als belangrijkste onderdeel voor een oordeel over een vonnis (51% van de beoordelaars). Daarna volgt onderdeel IV, juridische beoordeling (27%). Onderdeel III, comparitie na antwoord, wordt nooit als belangrijkste onderdeel genoemd (figuur 4). De tweede beoordelaars laten een soortgelijke verdeling zien voor het belangrijkste onderdeel (bijlage 1, vraag 27). Op individueel niveau zijn hoofdbeoordelaar en tweede beoordelaar het in 72% van de vonnissen erover eens wat het belangrijkste onderdeel is voor het eindoordeel in dat vonnis (niet in tabel weergegeven).

Eindoordeel en belangrijkste onderdeel

In hoeverre verschilt het eindoordeel nu, bij een onderscheid naar het door de beoordelaar als belangrijkste aangewezen onderdeel? Figuur 5 geeft het eindoordeel per belangrijkste onderdeel in het vonnis aan.

Figuur 5 Eindoordeel hoofdbeoordelaars naar het belangrijkste onderdeel voor het eindoordeel

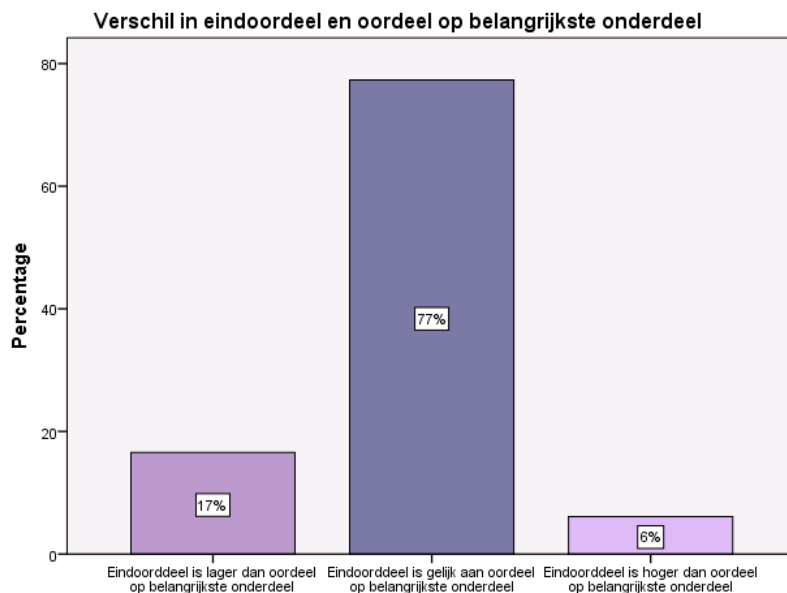

We zien in figuur 5 op onderdeel VI, inkleding van het vonnis en onderdeel V, motiveren en beslissen, relatief het hoogste eindoordeel. Vanwege kleine aantallen verschilt het eindoordeel op onderdeel VI, inkleding van het vonnis, niet significant van het eindoordeel over alle vonnissen. Dat is wel het geval bij onderdeel V, motiveren en beslissen. De relatief laagste scores vinden we bij onderdeel II, bewijzen en informatievergaring en onderdeel IV, juridische beoordeling. De scores op onderdeel II zijn niet significant verschillend van het eindoordeel over alle vonnissen, die op onderdeel IV wel (details toetsing in bijlage 2).

In vonnissen waar onderdeel V als het belangrijkste onderdeel is aangegeven, zijn relatief hogere scores gegeven. In vonnissen waar onderdeel IV het belangrijkste onderdeel is, zijn relatief lagere scores gegeven.

Verschildt het eindoordeel nu van het oordeel over de kwaliteit van het als belangrijkste aangemerkte onderdeel? Figuur 6 geeft dit weer per individueel vonnis.

Figuur 6 Verschil per vonnis in eindoordeel en oordeel op het belangrijkste onderdeel voor het eindoordeel (hoofdbeoordelaars)

Figuur 6 laat zien dat in 77% van de vonnissen het eindoordeel gelijk is aan het oordeel op het door de beoordelaars aangegeven belangrijkste onderdeel. In 17% van de vonnissen is het uiteindelijk eindoordeel lager en in 6% van de vonnissen hoger. Het door de beoordelaars aangegeven belangrijkste onderdeel is dus niet één op één gelijk aan hun eindoordeel. Waarschijnlijk spelen andere onderdelen in die gevallen toch ook een rol in de beoordeling van een vonnis. Echter, in het gros van de vonnissen is het eindoordeel geheel terug te voeren op wat beoordelaars het belangrijkste onderdeel achten.

4 Belangrijkste onderdelen voor eindoordeel volgens multivariate analyse

In het voorgaande kwam aan de orde welke onderdelen door de beoordelaars als belangrijkste voor het eindoordeel werden beschouwd en wat de kwaliteit van de vonnissen op deze onderdelen was. Het is daarnaast mogelijk, via een statistische analyse van alle onderdelen samen, te bekijken welke onderdelen het eindoordeel in een vonnis het meest bepalen. Dat is de onderzoeksvraag van deze paragraaf.

De beoordelaars zelf, zo zagen we in de voorgaande paragraaf, zagen onderdeel IV en V het meest frequent als belangrijkste onderdeel voor het eindoordeel. Komt dit ook naar voren uit een

statistische analyse van het effect van alle onderdelen tezamen op het eindoordeel over de ambachtelijke kwaliteit van het vonnis? En welke vragen zijn binnen de onderscheiden onderdelen het belangrijkste?

De uitleg over de gehanteerde methode en de tabel met resultaten staan in bijlage 2.

Onderdeel V, motiveren en beslissen blijkt verreweg het sterkste effect te hebben op het eindoordeel. Onderdeel II, bewijzen en informatievergaring volgt daarop en onderdeel I, vaststelling van de relevante feiten volgt vlak daarna. Onderdeel V blijkt dus het belangrijkste onderdeel voor een positief eindoordeel. Onderdeel IV, het belangrijkste onderdeel in de vorige paragraaf, blijkt hier niet duidelijk een zelfstandige invloed te hebben op het eindoordeel. In deze analyse van de gezamenlijke invloed van de onderdelen op het eindoordeel blijkt dus vooral onderdeel V en in mindere mate onderdeel I en II de meeste invloed te hebben. Een positieve score op onderdeel V geeft de grootste kans op een positief eindoordeel.

Welke afzonderlijke vragen zijn nu van belang voor het eindoordeel? Vraag 13, 'toepassing van de wettelijke rechtsregels' doet het er het meest toe voor het eindoordeel. Daarna volgt vraag 18, 'behandeling van alle relevante juridische geschilpunten'; vraag 5, 'honorering bewijsaanbiedingen'; vraag 2, 'nauwkeurigheid van de feitenvaststelling'; vraag 19, 'opbouw motivering'; vraag 11, 'de behandeling van alle relevante punten in het proces-verbaal van de comparitie' en als laatste vraag 20, 'motiveren alle onderdelen van het dictum'.

Wanneer we de relevant gebleken vragen per onderdeel beschouwen, dan zien we drie vragen uit onderdeel V terugkomen, met groot effect. Het sterkste effect blijft echter komen van vraag 13 uit onderdeel IV, juridische beoordeling. Ook zien we vragen terugkomen uit onderdeel I, vaststelling van de relevante feiten, onderdeel II, bewijzen en informatievergaring en zelfs onderdeel III, comparitie na antwoord. Deze zijn in vergelijking met vragen uit de onderdelen IV en V echter relatief minder sterk.

Bijlage 1 Overzicht aantallen voorblad en toetsingsformulier

Tabel 1 Antwoorden voorblad per vraag, aantal en percentage (N=632)

		Aantal	Percentage
A Zaaknummer hof	Ingevuld	631	100
	Niets ingevuld	1	0
B Gerechtshof	Arnhem-Leeuwarden	226	36
	Den Haag	118	19
	Amsterdam	118	19
	's-Hertogenbosch	170	27
C Zaaknummer rechtbank	Ingevuld	0	0
	Niets ingevuld	632	100
D Rechtbank	Noord-Holland	58	9
	Midden-Nederland	58	9
	Noord-Nederland	60	9
	Den Haag	61	10
	Limburg	56	9
	Oost-Brabant	57	9
	Zeeland-West-Brabant	57	9
	Amsterdam	60	9
	Rotterdam	57	9
	Gelderland	60	9
	Overijssel	48	8
	E Datum eindvonnis rechtbank	Ingevuld	580
Niets ingevuld		52	8
F Kamer rechtbank	Enkelvoudig	581	92
	Meervoudig	29	5
	Niets ingevuld	22	3
G Sector/team rechtbank	Civiel handel	358	57
	Kanton	247	39
	Familie	4	1
	Onbekend	1	0
	Niets ingevuld	17	3
	Onduidelijk ingevuld	5	1
H Procedure rechtbank	Kort geding	113	18
	Bodem procedure	479	76
	Niets ingevuld	40	6
I Soort zaak	Bijzondere overeenkomst arbeidsrecht	81	13
	Bijzondere overeenkomst huurrecht	92	15
	Bijzondere overeenkomst koop en ruil	54	9
	Bijzondere overeenkomst opdracht	67	11
	Bijzondere overeenkomst verbruikleen - geldlening	22	3
	Bijzondere overeenkomst overig	63	10
	Europees recht	2	0
	Faillissementsrecht	4	1
	Fiscaal recht	2	0
	Intellectuele eigendom	5	1
	Procesrecht	16	3
	Rechtspersonenrecht	6	1
	Verbintenissenrecht onrechtmatige daad	57	9
	Verbintenissenrecht overig	47	7
	Verkeersmiddelen en vervoer	4	1
	Vermogensrecht	9	1
	Verzekeringsrecht	19	3
	Zakelijke rechten	14	2
	Overig	41	6
	Niets ingevuld	14	2
Onduidelijk ingevuld	13	2	

		<i>Aantal</i>	<i>Percentage</i>
J Naam hoofdbeoordelaar	Ingevuld (128 verschillende hoofdbeoordelaars)	631	100
	Niets ingevuld	1	0
K Naam tweede beoordelaar	Ingevuld (139 verschillende tweede beoordelaars)	606	96
	Niets ingevuld	23	4
	Onduidelijk ingevuld	3	0
L Datum beoordeling hoofdbeoordelaar	Ingevuld	602	95
	Niets ingevuld	30	5

Tabel 2 Antwoorden toetsingsformulier per vraag, aantal en percentage (N=632)

Hoofdbeoordelaar		slecht	onvoldoende	voldoende	goed	n.v.t.	ik weet niet	niets ingevuld	onduidelijk ingevuld
Onderdeel I Vaststelling van de onbetwiste relevante feiten									
1.	Volledigheid van de feitenvaststelling	19 3%	54 9%	204 32%	327 52%	18 3%		4 1%	6 1%
2.	Nauwkeurigheid van de feitenvaststelling	9 1%	38 6%	207 33%	337 53%	28 4%		7 1%	6 1%
Onderdeel II Bewijzen en informatievergaring									
3.	a Spelen er volgens u kwesties van bewijslast:							19 3%	11 2%
	nee	310 49%							
	ja	286 45%							
	onbekend	6 1%							
	b Bevat het vonnis overwegingen over bewijslast:							38 6%	15 2%
	nee	403 64%							
	ja	171 27%							
	onbekend	5 1%							
	c Hoe beoordeelt u de beslissing om <i>al dan niet</i> in te gaan op de bewijslast	7 1%	56 9%	112 18%	283 45%		7 1%	136 22%	31 5%
4.	Verdeling van de bewijslast	6 1%	21 3%	41 6%	138 22%	325 51%	9 1%	85 13%	7 1%
5.	Honorering van de bewijsaanbieding(en)	8 1%	36 6%	30 5%	83 13%	374 59%	9 1%	86 14%	6 1%
6.	Concreetheid formulering van de bewijsopdracht	1 0%	8 1%	26 4%	51 8%	431 68%	9 1%	100 16%	6 1%
7.	a Is er een deskundige benoemd:							48 8%	17 3%
	nee	532 84%							
	ja	34 5%							
	onbekend	1 0%							
	b Hoe beoordeelt u de beslissing om <i>al dan niet</i> een deskundige te benoemen	2 0%	9 1%	43 7%	303 48%		3 0%	227 36%	45 7%
8.	Concreetheid vragen aan de deskundige	1 0%	2 0%	8 1%	13 2%	434 69%	9 1%	160 25%	5 1%

Hoofdbeoordelaar	secht	onvoldoende	voldoende	goed	n.v.t.	ik weet niet	niets ingevuld	onduidelijk ingevuld
9. Relevantie en volledigheid vragen aan de deskundige	3 0%	2 0%	7 1%	13 2%	433 69%	9 1%	161 25%	4 1%
Onderdeel III Comparitie na antwoord								
10. a Is er een comparitie na antwoord gehouden:							21 3%	12 2%
nee	238 38%							
ja	351 56%							
onbekend	10 2%							
b Hoe beoordeelt u de beslissing om <i>al dan niet</i> een comparitie na antwoord te houden	5 1%	40 6%	75 12%	410 65%		10 2%	64 10%	28 4%
11. Behandeling alle relevante punten in het proces-verbaal van de comparitie	15 2%	24 4%	66 10%	167 26%	243 38%	40 6%	63 10%	14 2%
12. De instructie aan het slot van de comparitie (zodig re- en dupliek)	7 1%	10 2%	58 9%	155 25%	285 45%	41 6%	71 11%	5 1%
Onderdeel IV Juridische beoordeling								
13. Toepassing van de wettelijke rechtsregels	10 2%	67 11%	186 29%	290 46%	16 3%	3 0%	55 9%	5 1%
14. a Is er Europees recht toegepast:							19 3%	13 2%
nee	567 90%							
ja	32 5%							
onbekend	1 0%							
b Hoe beoordeelt u de beslissing om <i>al dan niet</i> Europees recht toe te passen	2 0%	4 1%	57 9%	343 54%		5 1%	179 28%	42 7%
15. Toepassing van Europees recht	1 0%	7 1%	10 2%	23 4%	424 67%	9 1%	154 24%	4 1%
16. a Is er naar jurisprudentie verwezen:							15 2%	5 1%
nee	489 77%							
ja	117 19%							
onbekend	6 1%							
b Hoe beoordeelt u de beslissing om <i>al dan niet</i> naar jurisprudentie te verwijzen		14 2%	183 29%	343 54%		8 1%	72 11%	12 2%
17. Toepassing (expliciet) van jurisprudentie	3 0%	20 3%	66 10%	110 17%	328 52%	9 1%	94 15%	2 0%

Hoofdbeoordelaar	lecht	onvoldoende	voldoende	goed	n.v.t.	ik weet niet	niets ingevuld	onduidelijk ingevuld
<i>Onderdeel V Motiveren en beslissen</i>								
18. Behandeling van alle relevante feitelijke en juridische geschilpunten	14 2%	84 13%	200 32%	313 50%	4 1%		6 1%	11 2%
19. Logische opbouw motivering van de beslissing(en)	12 2%	49 8%	229 36%	326 52%	6 1%		5 1%	5 1%
20. Motivering alle onderdelen van het dictum (voor zover vereist)	11 2%	46 7%	207 33%	340 54%	11 2%		8 1%	9 1%
21. Formulering van het dictum	4 1%	20 3%	192 30%	398 63%	5 1%		11 2%	2 0%
<i>Onderdeel VI Inkleiding van het vonnis/de vonnissen</i>								
22. Indeling en lay-out van het vonnis/de vonnissen	2 0%	9 1%	215 34%	397 63%	2 0%	1 0%	3 0%	3 0%
23. Hantering begrijpelijk taalgebruik in het vonnis/de vonnissen	2 0%	4 1%	204 32%	408 65%	2 0%		8 1%	4 1%
<i>Onderdeel VII Slotvragen</i>								
24. a Algehele (ambachtelijke) kwaliteit van het vonnis/de vonnissen	16 3%	95 15%	196 31%	291 46%	1 0%		8 1%	25 4%
b Motivering vraag 24a:								1 0%
ingevuld	540 85%							
niets ingevuld	91 14%							
25. Voor mijn oordeel over de algehele (ambachtelijke) kwaliteit van het vonnis/de vonnissen is in deze specifieke zaak het volgende onderdeel het meest doorslaggevend geweest:							23 4%	41 6%
Onderdeel I vaststelling van de onbetwiste relevante feiten	13 2%							
Onderdeel II bewijzen en informatievergaring	28 4%							
Onderdeel III comparitie na antwoord								
Onderdeel IV juridische beoordeling	171 27%							
Onderdeel V motiveren en beslissen	324 51%							
Onderdeel VI inkleiding van het vonnis	19 3%							
Ik weet niet	13 2%							

Tweede beoordelaar		slecht	onvoldoende	voldoende	goed	n.v.t.	ik weet niet	niets ingevuld	onduidelijk ingevuld
<i>Onderdeel VII Slotvragen</i>									
26. a Algehele (ambachtelijke) kwaliteit van het vonnis/de vonnissen		12 2%	90 14%	182 29%	292 46%	1 0%		29 5%	26 4%
b Motivering vraag 24a:									1 0%
ingevuld	298 47%								
niets ingevuld	333 53%								
27. Voor mijn oordeel over de algehele (ambachtelijke) kwaliteit van het vonnis/de vonnissen is in deze specifieke zaak het volgende onderdeel het meest doorslaggevend geweest:								41 6%	23 4%
Onderdeel I vaststelling van de onbetwiste relevante feiten	13 2%								
Onderdeel II bewijzen en informatievergaring	30 5%								
Onderdeel III comparitie na antwoord	1 0%								
Onderdeel IV juridische beoordeling	163 26%								
Onderdeel V motiveren en beslissen	328 52%								
Onderdeel VI inkleiding van het vonnis	21 3%								
Ik weet niet	12 2%								

Bijlage 2 Tabellen toetsing van gemiddelden en multivariate analyse

T- toets gemiddelden

Tabel 1 Gemiddeld eindoordeel hoofdbeoordelaar naar kenmerk

Kenmerken	Eindoordeel hoofdbeoordelaar Gemiddelde	Significant verschil ^a	Percentage op rijtotaal	Aantal (N) ^c
Eindoordeel hoofdbeoordelaar	3,29	ja ^b		553
Eindoordeel tweede beoordelaar	3,32			
Eindoordeel hoofdbeoordelaar	3,27	ja ^b		525
Oordeel op belangrijkste onderdeel	3,38			
Enkelvoudige kamer	3,27	nee	95%	550
Meervoudige kamer	3,36		5%	28
Kanton	3,11	ja	39%	236
Civiel-handel	3,38		61%	363
Kort geding	3,43	ja	20%	112
Bodem procedure	3,24		80%	447
Belangrijkste onderdeel I Vaststelling van de onbetwiste relevante feiten	3,09	nee	2%	11
Geen belangrijkste onderdeel I	3,27		98%	519
Belangrijkste onderdeel II Bewijzen en informatievergaring	3,00	nee	5%	24
Geen belangrijkste onderdeel II	3,28		95%	506
Belangrijkste onderdeel III Comparitie na antwoord				
Geen belangrijkste onderdeel III				
Belangrijkste onderdeel IV Juridische beoordeling	3,14	ja	31%	164
Geen belangrijkste onderdeel IV	3,33		69%	366
Belangrijkste onderdeel V Motiveren en beslissen	3,35	ja	59%	312
Geen belangrijkste onderdeel V	3,15		41%	218
Belangrijkste onderdeel VI Inkleding van het vonnis/de vonnissen	3,47	nee	4%	19
Geen belangrijkste onderdeel VI	3,26		96%	511
Totaal	3,27		100%	598

^a Gemiddelde significant afwijkend op 5% (T-toets).

^b Gemiddelde significant afwijkend op 5% (gepaarde T-toets).

^c De categorieën: ik weet niet, niet van toepassing, niets ingevuld, onduidelijk ingevuld, zijn paarsgewijs uit de analyse gehouden.

Multivariate analyse

Het eindoordeel van hoofdbeoordelaars is in deze multivariate analyse weergegeven als positief (de scores 'goed' en 'voldoende') of negatief (de scores 'slecht' en 'onvoldoende'). Ook de scores op de onderdelen en vragen zijn op deze wijze weergegeven. Gebruik is gemaakt van bivariate logistische regressie en de weergegeven coëfficiënten zijn 'odds-ratio's'. De 'odds-ratio's' geven de verhouding weer tussen de kans dat iets gebeurt ten opzichte van de kans dat iets niet gebeurt. Als voorbeeld: een coëfficiënt van 29.40 op onderdeel V geeft aan dat bij een positieve score op onderdeel V, de verhouding tussen de kans op een positief eindoordeel ten opzichte van de kans op een negatief eindoordeel 29.40 maal zo groot is dan wanneer er een negatief oordeel op onderdeel V was gegeven. Dit terwijl de effecten van de overige kenmerken constant zijn gehouden. De coëfficiënten zijn onderling vergelijkbaar.

Tabel 2 Eindoordeel hoofdbeoordelaar naar onderdeel en vraag per onderdeel - simultaan

Kenmerk:	Logistische regressie op het eindoordeel	
	0= negatief 'slecht' en 'onvoldoende' 1= positief 'voldoende' en 'goed'	
	Exp(B) Model 1	Exp(B) Model 2 ^a
Aantal in analyse	Listwise (423)	Listwise (598)
R2 Cox & Snell	.305	.460
R2 Nagelkerke	.494	.745
Constante	.00*	.00*
Onderdeel I Vaststelling van de onbetwiste relevante feiten	6.11*	
Onderdeel II Bewijzen en informatievergaring	7.26*	
Onderdeel III Comparitie na antwoord	1.61	
Onderdeel IV Juridische beoordeling	3.31	
Onderdeel V Motiveren en beslissen	29.40*	
Onderdeel VI Inkleding van het vonnis/de vonnissen	1.71	
I Vaststelling feiten vraag 2: nauwkeurigheid feitenvaststelling		8.53*
II Bewijzen en info vraag 5: honorering bewijsaanbiedingen		9.82*
III Comparitie na antwoord vraag 11: alle relevante punten PV comparitie		5.60*
IV Juridische beoordeling vraag 13: toepassing wettelijke rechtsregels		36.80*
V Motiveren en beslissen vraag 18: alle relevante juridische geschilpunten		11.87*
V Motiveren en beslissen vraag 19: opbouw motivering		7.38*
V Motiveren en beslissen vraag 20: alle onderdelen dictum		5.06*

* Significant op 1%

^a Van alle onafhankelijke kenmerken in dit model zijn de ontbrekende waarden bijgeschat door op die ontbrekende waarden het gemiddelde van het kenmerk te nemen. De relevante kenmerken zijn door middel van de 'forward-stepwise (conditional)' methode geselecteerd.

Bijlage 3 Verantwoording toetsingsinstrument

Van de 632 zaken in de analyse is het merendeel (85%) tussen 2011 en 2013 behandeld door de rechtbanken. Een klein deel van de zaken is vóór 2011 behandeld. Beoordelaars hebben de vonnissen van deze zaken beoordeeld tussen juni en december 2013. Een aantal beoordelingen (7 in totaal) is uitgevoerd voor juni 2013, alvorens men officieel met het project van start ging; wellicht zijn dit zaken uit de eerdere testfase of is hierbij de verkeerde datum ingevuld.

Aantal beoordelaars

De toetsingsformulieren zijn door 128 verschillende hoofdbeoordelaars en 139 verschillende tweede beoordelaars ingevuld. In totaal hebben er 158 verschillende raadsheren deelgenomen aan de toetsing. In 11 zaken zijn hoofdbeoordelaars als een drie-eenheid opgetreden, in dat geval was er niet duidelijk wie als hoofdbeoordelaar of als tweede of derde beoordelaar optrad. Het aantal beoordeelde vonnissen per hoofdbeoordelaar staat hieronder weergegeven. De meeste hoofdbeoordelaars hebben 2 à 5 vonnissen beoordeeld (51%). Echter, 9 hoofdbeoordelaars (7%) hebben 11 tot 18 vonnissen beoordeeld. Dat komt neer op 20% van het totaal aantal vonnissen, toch een redelijk groot aandeel.

Tabel 1 Beoordeelde vonnissen per hoofdbeoordelaar en per vonnis (aantal en percentage)

Beoordeelde vonnissen	Hoofdbeoordelaars	
	Aantal hoofdbeoordelaars (N=128)	Aantal vonnissen (N= 631)
1 vonnis	18 14%	18 3%
2 – 5 vonnissen	65 51%	218 35%
6 – 10 vonnissen	36 28%	273 43%
11 – 13 vonnissen	6 5%	73 12%
14 – 18 vonnissen	3 2%	49 8%

Variatie in oordeel

Hebben beoordelaars die meerdere vonnissen hebben getoetst nu verschillende eindoordeelen gegeven? Zoals hiervoor bleek, beoordelen de meeste hoofdbeoordelaars meerdere vonnissen dus variatie in oordeel is hier zeker belangrijk. Zowel het eindoordeel als het belangrijkste onderdeel voor dit eindoordeel varieert duidelijk tussen de diverse vonnissen die door één raadsheer zijn beoordeeld (niet in tabel). Men was dus goed in staat variatie in het oordeel aan te geven met het toetsingsinstrument.

Ontbrekende waarden

In 2 zaken ontbreken de antwoorden op het gehele toetsingsformulier. Op het voorblad ontbreken in het merendeel van de zaken niet meer dan 2 antwoorden. Het eindoordeel van de hoofdbeoordelaar ontbreekt in 5% van de zaken, die van de tweede beoordelaar in 9% van de zaken. Al met al een goede score.

De 'al dan niet' vragen werden het minst goed beantwoord. Het idee achter deze vragen is dat hier altijd een waardering ingevuld dient te worden, ook als een bepaalde handeling niet voorkomt in het vonnis. Men vraagt dus naar het oordeel over de beslissing om een bepaalde handeling al dan niet uit te voeren. Kennelijk is dit type vraag niet helemaal duidelijk voor alle beoordelaars. Het aantal ontbrekende waarden is het meest opvallend bij vraag 7b naar de beslissing om al dan niet een deskundige te benoemen (36%). Daarop volgt vraag 15 naar het al dan niet toepassen van Europees recht (24%) en vraag 3c naar de beslissing om al dan niet in te gaan op bewijslastoverwegingen

(22%). Toch zijn dit type vragen dusdanig van belang, dat zij in het toetsingsformulier behouden dienen te worden.

Het onduidelijk invullen, door bijvoorbeeld twee vakjes aan te kruisen of tekst over de vakjes heen te schrijven, komt vooral voor bij vraag 25 naar het belangrijkste onderdeel voor het eindoordeel (6%). Uit eerder testfases weten we dat sommige beoordelaars meerdere onderdelen als belangrijkste beschouwen voor het eindoordeel. Dus dit verschijnsel is verklaarbaar en overkomelijk.

Daarnaast valt op dat de aantallen op vragen die in kaart brengen of een bepaalde handeling is uitgevoerd, bij een negatief antwoord niet kloppen met de vervolgvragen. Men werd geacht een 'niet van toepassing' bij de vervolgvragen aan te geven, maar niet alle beoordelaars hebben hier gevolg aan gegeven. Dit is met name het geval bij de vervolgvragen op vraag 16 waarin is gevraagd aan te geven of jurisprudentie is toegepast, en de vervolgvragen op vraag 3b waarin is gevraagd of het vonnis overwegingen van bewijslast bevat.

In de voorliggende resultaten zijn de oordelen op de vervolgvragen wel allemaal meegenomen om zoveel mogelijk ontbrekende waarden te voorkomen. Wanneer in eventuele verdere exercities hogere steekproefaantallen worden behaald, zou men de scores op deze vervolgvragen kunnen corrigeren voor het aantal voorafgaande negatieve antwoorden.

Bijlage 4 Verantwoording steekproef

- Werkelijke aantallen

In 2011 zijn naar schatting 10.384 handelszaken met verweer (zowel bodemzaken als kort gedingzaken) van de rechtbanken en kantongerechten in appel gegaan bij de hoven.⁸ Dit komt neer op gemiddeld 944 zaken vanuit elke rechtbank/kanton (nieuwe indeling, 11 rechtbanken).

- Berekening steekproefomvang op grove wijze

De berekening van de steekproefomvang is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- 1a Omvang populatie rechtbanken totaal per jaar: 10.384
- 1b Omvang populatie per rechtbank per jaar: 944
- 1c Omvang populatie per rechtbank over 4 jaar (4 maal 944): 3776
- 2 Norm gebaseerd op voorspelling uitkomst: 80% van de vonnissen is voldoende of goed⁹
- 3 Betrouwbaarheidsinterval van uitspraken over kwaliteit vonnissen: 95%
- 4 Toegestane foutmarges van uitspraken over percentage vonnissen van voldoende of goede kwaliteit: 5%

Omvang steekproef, berekening op grove wijze

Waar uitspraak over mogelijk?	Minimale omvang steekproef
1a Uitspraak over alle rechtbanken gezamenlijk	241 zaken in totaal
1b Uitspraak per individuele rechtbank over 1 jaar	196 zaken per rechtbank
1c Uitspraak per individuele rechtbank over 4 jaar	231 zaken per rechtbank over 4 jaar, ofwel 58 zaken per rechtbank per jaar

- Berekening steekproef over 4 jaar gebaseerd op schatting werkelijke verdeling zaken

In onderstaande tabel staat weergegeven hoeveel zaken de beoordelaars per hof dienen te toetsen. Deze aantallen wijken iets af van de vorige berekening omdat de schatting van de werkelijke verdeling van het aantal appelzaken per rechtbank is aangehouden.

Omvang steekproef, berekening op gedetailleerde wijze

Hof	Rechtbank Kanton	Geschat aantal zaken per jaar	Geschat aantal zaken per 4 jaar	Steekproef over 4 jaar	Verdeling over 4 jaar			
					2013	2014	2015	2016
Amsterdam	Amsterdam	2.062	8.246	239	60	60	60	60
	Noord-Holland	739	2.954	228	57	57	57	57
					117	117	117	117
Arnhem-Leeuwarden	Gelderland	906	3.623	231	58	58	58	58
	Midden-Nederland	715	2.861	227	57	57	57	57
	Noord-Nederland	789	3.155	229	57	57	57	57
	Overijssel	672	2.689	226	57	57	57	57
					228	228	228	228
Den Haag	Den Haag	1.023	4.091	232	58	58	58	58
	Rotterdam	1.097	4.387	233	58	58	58	58
					116	116	116	116
Den Bosch	Limburg	893	3.571	231	58	58	58	58

⁸ Cijfers zijn gebaseerd op:

- Niet openbaar: G:\RvdR\Directie FBT\Begroting P&V\2011_3consolidatiejaarrapportages\Meetelemnivo RB jv2011
- Niet openbaar: G:\RvdR\Directie FBT\Begroting P&V\2011_3consolidatiejaarrapportages\Meetelemnivo KTG jv2011 aangepaste versie 11-10-2012
- Niet openbaar: G:\RvdR\Directie S&O\Strategie\Onderzoek\Projecten\Lopend\E12-05 Toetsingscommissie civiele vonnissen\Data\Steekproef rechtspraakbrede toetsing\is-kortgeding-alleen-handel
- <http://www.rechtspraak.nl/Organisatie/Publicaties-En-Brochures/Documents/Kengetallen-2011.pdf>

⁹ Dit percentage van 80% is gebaseerd op eerdere resultaten uit de testfase. Slechts 1 vraag naar kwaliteit werd hier met 14% slecht of onvoldoende beantwoord, alle andere vragen werden met een lager percentage slecht/onvoldoende beantwoord. Voor het gemak ronden we dit af naar 20% slecht of onvoldoende (vgl. notitie Evaluatie van het toetsingsformulier 'Kwaliteit civiele zaken' Jacqueline van der Schaaf, Raad voor de rechtspraak, eindversie: 11-10-2012).

	Oost-Brabant	669	2.678	226	57	57	57	57
	Zeeland-West-Brabant	820	3.279	229	57	57	57	57
					172	172	172	172
Totaal		10.384	41.535	245	633	633	633	633